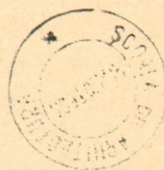
ANUL III. — No. 3. MARTIE 1892.

ANALELE ARCHITECTUREI

ȘI ALE

ARTELOR CU CARE SE LÉGĂ

DIRECTOR I. N. SOCOLESCU ARCHITECT

CONSERVAREA MONUMENTELOR ISTORICE

Cititoriĭ noștri trebue să aibă încă próspăt în memorie lupta întreprinsă de architecțiĭ romînĭ pentru a face să înceteze situația nenorocită în care se găsește monumentele nóstre istorice espuse peireĭ saŭ mutilăriĭ, prin acțiunea timpuluĭ și maĭ cu sémă prin nepriceperea celor însărcinațĭ cu conservarea și restaurarea lor.

După numeróse protestărĭ și maĭ cu sémă după ce s'a provocat o mișcare în opinia publică prin presă și în parlament, guvernul s'a vĕḑut silit a se arăta dispus să intre pe o cale regulată, întocmind *comisiunea Monumentelor publice*, prevĕḑută de regulamentul de la 1874.

Pe cît se știe însă, întrunirea aceleĭ comisiunĭ n'a fost de cît o încercare spre a obține creditul pentru restaurărĭ, lucru care s'a dovedit în urmă, căcĭ comisiunea n'a fost nicĭ o dată întrunită spre a lucra.

Ca și la Cameră, unde se presentase creditul, la Senat se agită cestiunea cu energie și d. senator V. A. Ureche propuse un proect din inițiativă parlamentară [1] prin care se cerea a se regula în mod definitiv modul de procedat pe viitor în tóte cestiunile privitóre la restaurărĭ.

Acésta s'a petrecut în anul 1890, după ce în 1882 se discutase deja la cameră un proect de lege, cam ca cel propus de d. Ureche, dar care n'avusese norocul de a fi trecut și în desbaterile senatuluĭ.

Din causa schimbărilor politice ce s'a urmat în cursul anuluĭ 1890 și 1891, proectul d-luĭ V. A. Ureche, n'a put fi supus discuțiuneĭ senatuluĭ.

1) Veḑĭ *„Analele Architectureĭ“* Anul I No. 4.

După deschiderea sesiuneĭ actuale, proectul d-luĭ Ureche apăru din noŭ ca proect ce guvernul 'șĭ 'l însusește, decĭ cu mare sorțĭ de a fi votat. Nu știm însă din ce *împrejurare misteriósă*, d. ministru al Instrucțiuneĭ Publice și al Cultelor, după două ḑile de discuție a proectuluĭ în secțiunile senatuluĭ, revine asupra afaceriĭ și retrage proectul însușit, promițînd a presenta un noŭ proect — maĭ complect — în cel maĭ scurt timp.

Proectul s'a presentat—după cum s'a promis—și cu mare grabă, s'a și luat în desbaterile senatuluĭ.

Afacerea fiind în desbatere, ne mulțumim pentru aḑĭ a supune lectorilor noștri expunerea de motive și proectul de lege al Ministeruluĭ Instrucțiuneĭ Publice și al Cultelor.

Iată coprinsul acestuĭ document :

EXPUNERE DE MOTIVE

LA

proiectul de lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice.

Cestiunea conservăreĭ și restauràreĭ monumentelor nóstre publice nu vine astă-zĭ pentru întâia dată înaintea D-vóstră.

Cu ocasiunea diverselor credite votate pentru restaurarea bisericeĭ catedrale din Curtea-de-Argeș, bisericeĭ Treĭ-Erarchĭ din Iașĭ, etc., atât guvernele, cât și țéra, aŭ avut ocasiune să probeze interesul ce purtaŭ pentru păstrarea monumentelor nóstre străbune.

Acéstă solicitudine, însă, a țĕreĭ pentru conservarea și restaurarea monumentelor nóstre publice are nevoe de o lege care să fixeze normele după care trebue să se urmeze cu conservarea și restaurarea monumentelor nóstre. Altmintерĭ ne-am expune de a vedea, în scurt timp, distrugêndu-se saŭ restaurîndu-se fără nicĭ un rost multe din monumentele nóstre publice carĭ nu sunt proprietatea directă a Statuluĭ.

Ast-fel este nevoie ca, înainte de tóte, să se întocméscă un tabloŭ general al tutulor monumentelor din țară carĭ merită a fi conservate și al acelora carĭ vor fi restaurate.

O-dată acest tabloŭ întocmit, monumentele clasate trebuesc a fi supuse la un regim legal special.

Este evident că aceste momente. tesaure ale trecutuluĭ nostru, nu pot fi nicĭ distruse, nicĭ restaurate în contra stiluluĭ lor primitiv, și că, prin urmare, orĭ-cuĭ ar aparține ele, dărîmarea saŭ restaurarea lor să nu se pótă face fără prealabila autorisare a ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice.

Ca un corolar al acestuĭ principiŭ, care stabilește un fel de restricțiune legală asupra unuĭ gen de proprietate, este firesc ca legea să ofere proprietarilor privațĭ putința de a se scăpa de acéstă servitute, punînd pe Stat să alégă între exproprierea loculuĭ pe care se afla monumentul clasat și desființarea servituțeĭ legale.

Fără de a pedepsi însă pentru ceĭ ce ar contraveni la aceste restricțiunĭ, legea ar fi ilusorie.

Acestea sunt principiile carĭ fac basa proiectuluĭ de lege ce supunem aprobăriĭ D-vóstre.

Am crezut, însă că legiuirea ar rĕmîne incomplectă dacă o-dată cu lămurirea drepturilor și datoriilor tutulor, nu s'ar institui, pe lîngă ministerul instrucțiuneĭ publice, o comisiune compusă din ómenĭ competințĭ și carĭ să aibă drept misiune de a 'șĭ da prețiosul lor avis asupra tutulor acestor cestiunĭ. Necesitatea uneĭ asemenea comisiunĭ este atît de evidentă, în cît ea a fost deja instituită pe cale de regulament încă din anul 1874. Fără de consacrarea legală însă, acea comisiune, de și compusă din bărbațĭ eminențĭ, nu a putut și nu va putea da resultatele dorite.

Misiunea acesteĭ comisiunĭ este bine definită prin proiectul de lege ce vĕ presintă guvernul Majestățiĭ Sale. Ea va avea să întocméscă clasarea monumentelor nóstre istorice, ea 'șĭ va da avisul în tóte cestiunele de conservare și restaurare a monumentelor publice.

A merge maĭ departe și a da acesteĭ comisiunĭ maĭ mult de cît un vot consultativ, guvernul nu a putut face, căcĭ o asemenea instituție, contrarie spirituluĭ Constituțiuneĭ nóstre, ar pune puterea în mînĭ neresponsabile și, prin consecință, ar lăsa rĕspunderea în vînt.

Alcătuit pe aceste base, noĭ credem că proiectul de lege, ce supunem deliberăreĭ și aprobăreĭ D-vóstre, rĕspunde la tóte nevoile de azĭ și va ajuta puternic la conservarea și restaurarea frumóselor monumente cu carĭ ne-a înzestrat pietatea străbunilor noștri.

Ministru Cultelor și Instrucțiuneĭ publice
Take Ionescu

L E G E

pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice

Art. 1. — Se institue pe lîngă ministerul instrucțiuneĭ publice o comisiune consultativă compusă din următórele persóne:

Treĭ membri numițĭ de ministru dintre bărbațiĭ ceĭ maĭ competențĭ în sciințele istorice saŭ archeologice:

Directorul museuluĭ de antichitățĭ;

Arhitectul ministeruluĭ.

Acéstă comisiune va purta numele de comisiunea monumentelor publice și va avea sediul în Bucurescĭ.

Funcțiunile membrilor comisiuneĭ sunt onorifice.

Art. 2. — Comisiunea se întrunesce orĭ de cîte orĭ este convocată de ministru care este president de drept al eĭ.

In lipsa ministruluĭ va presida cel maĭ în vîrstă dintre membri.

Art. 3.—In termen cel mult de un an de la data promulgăreĭ acesteĭ legĭ, comisiunea monumentelor publice va întocmi, prin midlócele ce i se vor pune la dispoziţiune de către ministru, inventariul general al tutulor edificiilor și obiectelor vechĭ din țară carĭ presintă un deosebit interes istoric și pentru a căror conservare urméză să se ia mĕsurĭ.

Inventariul va fi publicat în *Monitorul Oficial* și comunicat tutulor sub-prefecturilor și primăriilor în circumscripțiunea căror s'ar afla unul saŭ maĭ multe monumente publice.

Nicĭ un monument trecut în inventariul general nu va putea fi dărîmat, reparat saŭ restaurat, fără prealabila autorisare a ministeruluĭ cultelor și instrucțiuneĭ publice, care va hotărî, după ce va fi luat avisul comisiuneĭ monumentelor publice.

Partea nemulțumită cu hotărîrea ministruluĭ va putea apela la consiliul de miniștri.

Ministerul va avea dreptul să împedice, prin agențiĭ administrativĭ, orĭ-ce lucrare întreprinsă în contra disposițiunilor acestuĭ articol.

Art. 4. — In cazul în care monumentul declarat istoric de către comisiune s'ar afla pe o proprietate privată, și proprietarul nu ar voi să se conforme disposițiunilor din presenta lege, el va avea dreptul să céră ca ministerul să exproprieze partea de teren ocupată de acel monument, aplicînd legea de expropriere pentru causă de utilitate publică.

Art. 5. — Orĭ-ce restaurare saŭ reparare întreprinsă fără autorisarea ministeruluĭ, se va pedepsi cu amende de la 100—5.000 leĭ și cu spesele repunereĭ monumentuluĭ în stare primitivă.

Art. 6. — Orĭ-cine va dărîma saŭ deteriora un asemenea monument, chiar cînd este proprietatea sa, se va pedepsi cu penalitățile prevĕdute de articolul 352 din legea penală.

Art. 7. — Se va înscrie în fie-care an în budgetul Statuluĭ o sumă destinată pentru studierea și conservarea monumentelor istorice.

Art. 8. — Un regulament special va determina maĭ de aprópe atribuțiunile comisiuneĭ.

Art. 9. — Sunt și rĕmîn abrogate disposițiunile contrariĭ presenteĭ legĭ.

Ministru Cultelor și Instrucțiuneĭ publice
Take Ionescu

EXPUNERE DE MOTIVE

PENTRU

Proectul de lege privitor la descoperirea monumentelor și obiectelor antice

Legea ce avem onóre a presinta pentru descoperirea monumentelor și obiectelor antice este pornită din ideia, admisă astădĭ peste tot, că obiectele vechĭ, de interes artistic saŭ istoric, aflate în întinderea uneĭ țerĭ, fac parte din patrimoniul național și nu pot fi nicĭ alienate, nicĭ distruse, nicĭ chiar restaurate fără autorisarea statuluĭ.

Astfel, era natural ca acest proect de lege să prevadă, maĭ înainte de orĭ-ce, interdicțiunea absolută de a exporta obiecte antice fără aprobarea ministeruluĭ instrucțiuneĭ, precum și îndatorirea pentru orĭ-ce particular, care voeşte să întreprindă săpăturĭ pentru descoperirea monumentelor și obiectelor vechĭ, de a cere maĭ întîiŭ autorisarea statuluĭ. Trebuia, în adevĕr, ca statul să fie pus în situațiune de a cunóște valórea obiectelor aflate și, prin urmare d'a ști că se vor întreprinde săpăturĭ la care să pótă asista prin delegațiĭ sĕĭ, însărcinațĭ să ia notă și să 'ĭ raporteze despre obiectele de valóre ce se vor fi descoperit.

Aceiașĭ oblidațiune, de a încunoștiința ministerul, s'a pus și aceluia ce, din întîmplare, ar afla monete, vase, statuĭ antice, etc.; iar diferitelor autoritățĭ și agenților administrațiuneĭ publice îndatorirea d'a face cunoscut ministeruluĭ instruc-

·țiuneĭ orĭ-ce indiciĭ de antichitățĭ aflate în pămînt saŭ pe suprafața pămîntuluĭ țăreĭ.

Dreptul d'a face săpăturĭ legea nu'l dă de cît proprietaruluĭ loculuĭ și statuluĭ pe proprietățile publice.

Explorările prin săpăturĭ pe proprietățile private, nu vor fi permise de cît cu voia proprietaruluĭ loculuĭ, cu dreptul pentru acesta de a fi despăgubit de orĭ-ce daună i se va fi adus, precum și de a cere cumpărarea de către stat a terenuluĭ unde se vor face esplorările, dacă nu voește să dea statuluĭ permisiunea de a întreprinde săpăturile.

Dacă s'aŭ luat tóte mĕsurile pentru a nu turbura pe particularĭ în deplina stăpînire a proprietăților lor; dacă, maĭ mult încă, legea a recunoscut dreptul de proprietate al proprietaruluĭ loculuĭ și al descoperitoruluĭ asupra tutulor obiectelor aflate, conform cu normele imutabile stabilite în astă privință deja de vechiul drept roman, a trebuit însă să luăm óre-care mĕsurĭ de supraveghiare cu privire la întrebuințarea acestor obiecte antice.

De aceea, legea prevede luarea imediată a desenurilor acelor obiecte și monumente vechĭ aflate, care presintă un interes artistic saŭ istoric, obiecte ce nu vor putea nicĭ odată să fie alienate, exportate saŭ distruse de posesoriĭ lor.

Iar atuncĭ cînd monumentul saŭ obiectul aflat ar presinta un deosebit interes istoric, ministerul va putea obliga pe posesorul luĭ să-l cedeze statuluĭ, în schimbul uneĭ sume ce se va fixa de tribunale în urma uneĭ expertise.

Ca o sancțiune a tutulor acestor mĕsurĭ, proectul de lege prevede penalitățile pentru aceia care vor căuta să ascundă saŭ să deterioreze obiectele saŭ monumentele vechĭ, aplicîndu-le, in cas de recidivă, pedepsele prevĕḑute de codul penal pentru distrugerĭ.

Acestea sunt principiile generale ale presentuluĭ proect de lege, care, respunḑînd unuĭ interes general, suntem sigurĭ că va primi aprobarea D-vóstre.

Ministru Cultelor și Instrucțiuneĭ publice
Take Ionescu.

LEGE
pentru descoperirea monumentelor și obiectelor antice

Art. 1. — Nimenĭ nu este în drept a face săpăturĭ pentru descoperirea monumentelor saŭ obiectelor antice, fără autorisarea ministeruluĭ instrucțiuneĭ publice și al cultelor.

Art. 2. — Ministerul va acorda autorisarea d'a face săpăturĭ numaĭ acelor care vor dovedi prin certificate legalisate de primărie că locul pe care voesc a întreprinde săpăturile este proprietatea lor, saŭ că aŭ obținut voe de la proprietar a face acele săpăturĭ.

Autorisarea se va da după ce se va lua și avisul directoruluĭ musĕuluĭ de antichitățĭ și cu condițiune d'a nu atinge și d'a nu pune în pericol monumentele situate în apropierea loculuĭ unde se vor face cercetările.

Art. 3. — Acéstă autorisare se comunică sub-prefectuluĭ dacă locul în cestiune aparține de o comună rurală saŭ primaruluĭ în oraș.

Directorul musĕuluĭ de antichitățĭ, va fi de asemenea încunoștiințat. Sub-prefectul saŭ primarul și directorul musĕuluĭ sunt datorĭ a asista la săpăturĭ în persónă saŭ prin delegațiĭ lor, cu îndatorire d'a lua notă de obiectele antice descoperite (monumente, statuĭ, inscripțiunĭ, monete, vase, unelte, etc.), comunicînd de urgență ministeruluĭ observațiunile lor.

Art. 4. — Obiectele aflate sunt proprietate a statuluĭ dacă ele s'aŭ aflat pe domeniul public saŭ pe o proprietate aparținînd statuluĭ, județelor, comunelor saŭ stabilimentelor de utilitate publică; jumĕtate a proprietaruluĭ loculuĭ dacă ele s'aŭ aflat pe o proprietate privată și jumĕtate a descoperitoruluĭ.

Cînd obiecte se descoper pe o proprietate a statuluĭ, comuneĭ, județuluĭ saŭ a stabilimentelor de utilitate publică, descoperitorul are drept la o îndemnisare ce se va fixa de ministerul instrucțiuneĭ publice. Proprietarul nu va putea însă nicĭ aliena, nicĭ restaura, nicĭ întrebuința în nicĭ un mod aceste obiecte fără autorisarea ministeruluĭ.

Ministerul va putea, dacă aceste obiecte presintă un mare interes istoric, să oblige pe posesorul lor să le cedeze statuluĭ în schimbul uneĭ sume de banĭ ce se va fixa de tribunale pe basa uneĭ expertise.

Art. 5. — Orĭ-cine din întîmplare descoperă monumente, statuĭ saŭ alte obiecte antice, este dator ca să anunțe pe sub-prefectul saŭ primarul local, după deosebirile din articolul 3 în termen de maximum treĭ ḑile după descoperirea lor.

Sub-prefectul saŭ primarul vor lua notă despre obiectele aflate și vor face raport ministeruluĭ instrucțiuneĭ cu detaliile prevĕḑute în art. 3.

Monumentele saŭ obiectele descoperite astfel sunt supuse la acelaș regim legal cu cel prevĕzut în art. 4.

Art. 6. — Asupra rapórtelor primite din partea prefecților, primarilor și directoruluĭ musĕuluĭ de antichitățĭ, ministerul instrucțiuneĭ publice, luînd la trebuință și avisul comisiuneĭ, de conservare a monumentelor istorice, va indica pe acelea care presintă vre-un interes din punctul de vedere istoric saŭ artistic.

Ministerul va lua imediat mĕsurĭ pentru ca să se ia desenurile acelor obiecte, care nu vor putea în nicĭ un cas a fi alienate, exportate saŭ distruse de către posesoriĭ lor.

Nicĭ o restaurare nu se va face fără autorisarea ministeruluĭ.

Art. 7. — Orĭ-cine va căuta să ascundă în tot saŭ în parte obiecte antice aflate în orĭ-ce mod, saŭ le va aliena, saŭ exporta, saŭ distruge, saŭ restaura fără autorisare, va fi deposedat de acele obiecte dacă ele maĭ există, saŭ dacă aŭ fost distruse, va fi supus la o amendă ce se va fixa, în raport cu valórea obiectelor, de către tribunalele de prima instanță, fără drept de apel, după o prețuire făcută de expertĭ.

In cas de recidivă, contravenientul va maĭ fi pedepsit cu pedépsele prevĕḑute de art. 352 din codul penal.

Art. 8. — Statul are drept să întreprindă săpăturĭ pe proprietățile publice și private. Orĭ-ce proprietar, orĭ-ce primar, orĭ-ce agent al administrațiuneĭ publice este obligat ca să facă cunoscut ministeruluĭ instrucțiuneĭ orĭ-ce indice de antichitățĭ ce s'ar afla unde-va pe suprafața pămêntuluĭ saŭ în pămênt.

Art. 9. — Săpăturile se vor face ast-fel în cît să nu se atingă monumentele publice situate în apropierea loculuĭ unde se vor face cercetările. Orĭ-ce explorare prin săpăturĭ făcute de Stat pe o proprietate privată nu se va putea începe nicĭ executa maĭ înainte de a se dobândi permisiunea proprietaruluĭ loculuĭ.

Vor avea drept la despăgubirĭ băneștĭ din partea Statuluĭ proprietariĭ cărora li se vor aduce daune prin săpăturile întreprinse.

Aceste despăgubirĭ se vor fixa prin bună învoială. In cas de nemulțamire din partea proprietaruluĭ, vor decide tribunalele de prima instanță, fără drept de apel, după o prețuire făcută de expertĭ.

In casul în care proprietarul loculuĭ nu voește să sufere a se face săpăturĭ pe proprietatea sa, el va avea dreptul să oblige pe Stat a'ĭ cumpĕra terenul pe care se voește a se face săpăturĭ, aplicînd legea de expropriere pentru cause de utilitate publică.

Art. 10. — Este absolut interḑis exportul obiectelor antice fără aprobarea ministeruluĭ.

Art. 11. — Orĭ-ce dispositiunĭ contrariĭ legeĭ de faţă sînt şi rĕmîn desfiinţate.

Art. 12. — Un regulament special va determina modul aplicăreĭ acesteĭ legĭ.

Ministrul Cultelor şi Instrucţiuneĭ publice
Take Ionescu.

După cum vedem, proectul Ministerial este împărţit în douĕ, complicînd afacerea din tóte puntele de vedere, după cum vom arăta acésta maĭ pe larg în numĕrul viitor al *Analelor.*

Societatea architecţilor romînĭ, vĕḑînd că chestia restaurărilor se reia în parlament, s'a credut datóre, ca corp special, a interveni în discuţie, presentînd Ministerului un proect de lege conceput în forma şi dispositiunile legiuirilor din alte ţărĭ ca Francia, Italia, Germania, etc., unde chestia monumentelor istorice este regulată de multă vreme.

Dăm aci maĭ jos coprinsul acestuĭ proect de lege, pentru ca lectoriĭ noştri să aprecieze între cele douĕ lucrărĭ.

PROECT DE LEGE

Conservarea monumentelor istorice şi obiectelor de artă

CAPITOLUL I

Despre clasarea monumentelor

Art. 1. — Orĭ ce imobil prin natura saŭ destinaţie, aparţinînd statuluĭ, judeţelor, comunelor saŭ verĭ unuĭ stabiliment de utilitate publică şi a căruĭ conservare póte să prezinte, din punct de vedere istoric saŭ artistic, un interes naţional, va fi declarat ***monument istoric*** şi clasat în total saŭ în parte, prin îngrijirea Ministeruluĭ Instrucţiuneĭ publice şi al Cultelor.

Lista monumentelor clasate se va publica prin „Monitorul oficial“ şi se va trece şi înt'un registru special.

Art. 2. — Dacă monumentele, demne de a fi clasate, aparţin unuĭ particular, ele vor fi clasate ca şi cele publice, remînînd ca în urmă să se dea cuvenita despăgubire conform legeĭ comune de exproprierĭ pentru utilitate publică.

Art. 3. — Orĭ-ce monument clasat nu va maĭ putea fi distrus, nicĭ chiar în parte, nicĭ nu va putea fi supus uneĭ lucrărĭ de restaurare, reparaţie saŭ modificare óre care, fie de zidărie, tencuelĭ, ornamente, picturĭ etc. fără voea Ministeruluĭ Instrucţiuneĭ publice şi al Cultelor.

Sunt interzise orĭ-ce fel de lucrărĭ saŭ inovaţiunĭ prin care s'ar atinge stilul şi formele vechĭ ale monumentuluĭ.

Dacă monumentele prea deteriorat şi se va constata că nu maĭ póte suferi restaurare, 'ĭ se va face numaĭ lucrările necesare spre conservarea sa, aşa cum va fi în momentul clasăriĭ.

Nu se póte aplica imobilelor clasate, dispoziţiunile comunale saŭ judeţene relative la exproprierĭ, alinierĭ, canalisărĭ şi altele, care ar putea cauza distrugerea saŭ degradarea monumentelor.

Efectele clasăriĭ vor urmări imobilul clasat în posesiunea orĭ-cuĭ ar trece.

CAPITOLUL II

Despre clasarea obiectelor de artă

Art. 4. — Prin îngrijirea Ministeruluĭ Instrucţiuneĭ publice şi al Cultelor, se va face un tabloŭ de tóte obiectele mobile, precum: mobilier, scule, vesminte, odóre, etc. etc., aparţinînd statuluĭ, comuneĭ, judeţuluĭ saŭ verĭ unuĭ stabiliment public şi a căror conservare presintă un interes naţional din puntul de vedere istoric saŭ artistic.

Aceste tablourĭ vor fi publicate prin „Monitorul oficial“ şi înscrise într'un registru special.

Comunicare se va face prefectureĭ şi comuneĭ unde se aflâ mobilele clasate şi de unde publicul va putea lua cunoştinţă.

Art 5.— Obiectele clasate sunt inalienabile inexportabile şi imprescriptibile.

Art. 6. — Orĭ-ce acte de înstreinare sub orĭ-ce formă este nul şi de nul efect şi Ministerul are dreptul a reintra, fără nicĭ o despăgubire, în posesiunea obiectuluĭ înstreinat, dînd în judecată corecţională pe autorul înstreinăriĭ, spre a fi pedepsit conform coduluĭ penal şi urmărindu-l pentru despăgubirĭ, de va fi necesar.

CAPITOLUL III

Despre săpăturĭ

Art. 7. — Dacă pe o proprietate a statuluĭ, judeţuluĭ, comuneĭ saŭ a verĭ unuĭ stabiliment de utilitate public prin óre-care săpăturĭ saŭ alte împrejurărĭ s'ar descoperi monumente, ruine, inscripţiĭ, monede, obiecte, etc. interesînd archeologia, istoria saŭ arta, se va opri imediat lucrările, dacă lucrările ar fi începute, de către primăria comuniĭ, care remâne obligată a îngriji de conservarea provisorie a lucrărilor şi a obiectelor descoperite, avizînd de urgenţă prefectura judeţuluĭ pe teritoriul căria se află. Prefectura va înştiinţa Ministerul Instruc. publice care va hotărî mĕsurile ce va crede cu cale a lua.

Art. 8. — Dacă descoperirea va avea loc pe o proprietate particulară, proprietarul este dator a înştiinţa autoritatea comunală care va face de urgenţă cunoscut prefectureĭ. In urma raportuluĭ prefectureĭ, Ministerul Instrucţiuneĭ publice va procede la exproprierea terenuluĭ pe care se află monumentele, ruinele etc., conform legiĭ pentru caz de utilitate publică, iar obiectele, monedele, etc. ce se vor fi scos deja, se vor rescumpăra de Minister dacă va crede necesar pe basa uneĭ expertise rînduită de tribunalul local.

CAPITOLUL IV

Despre comisiunea monumentelor istorice

Art. 9. — Pentru realisarea clasăriĭ, restaurăriĭ, reparăriĭ, etc., şi conservăriĭ monumentelor şi obiectelor de artă, prevĕḑute în legea de faţă, se va înfiinţa pe lîngă Ministerul Instrucţiuneĭ Publice şi Cultelor o comisiune specială numită ***„Comisiunea Monumentelor Istorice.“***

Tóte actele Ministeruluĭ, relative la aplicarea acesteĭ legĭ, se vor face conform hotarîrilor comisiunĭ.

Art. 10. — Membriĭ acesteĭ comisiunĭ vor fi de douĕ categoriĭ : membriĭ ce fac de drept parte din comisie şi membriĭ numiţĭ de Ministerul Instrucţiuneĭ publice şi al Cultelor.

Membriĭ de drept sunt :

Ministrul Instrucţiuneĭ publice şi al Cultelor.

Doĭ membriĭ delegaţĭ aĭ Academieĭ Romîne, din care

unul din secţiunea Istorică şi altul din secţiunea Literară şi Artistică.

Directorul şcóleĭ de Bele-arte.

Directorul Museelor de antichităţĭ din Bucureştĭ.

Membriĭ numiţĭ de Minister vor fi :

Treĭ architecţĭ.

Un sculptor saŭ un pictor după cum directorul şcoli de Bele-arte va fi pictor saŭ sculptor.

Spre a avea tot-d'a-una în comisiune un pictor şi un sculptor, se stabileşte că, în casul cînd directorul şcóleĭ va fi un architect, atuncĭ membriĭ numiţĭ vor fi 2 architecţĭ, un pictor şi un sculptor.

Art. 11. — Membriĭ comisiuneĭ numiţĭ de Minister vor trebui să fie numaĭ rominĭ.

Numirile se fac pentru un period de cincĭ anĭ.

Art. 12. — Sarcina de membru din comisiune nu dă drept la nicĭ un fel de léfă permanentă ci numaĭ la indemnisare ocasională, care se fixézá la 40 leĭ pe şedinţă saŭ ḑi de deplasare în interes de serviciŭ ; cheltuelele de transport se vor plăti separat

Art. 13. — Preşedinte de drept al comisiuneĭ va fi Ministrul Instrucţiuneĭ publice. In lipsa sa Vice-preşedintele ales de comisiune 'ĭ va ţine locul saŭ în lipsa şi acestuia, cel maĭ în vîrstă dintre membri.

Art. 14. — Comisiunea va ţine şedinţă cel puţin de doue orĭ pe lună, precum şi de cîte orĭ va maĭ găsi cu cale Ministrul saŭ Vice-preşedintele comisiuneĭ.

Comisiunea lucréză cu orĭ-ce numĕr de membri, destul ca lucrările ce sunt în studiul comisiuneĭ să pótă fi examinate cu competinţă de membriĭ presenţĭ

Art. 15. — Un amploiat va face serviciul de secretar şi archivar al comisiuneĭ.

Art. 16. — După alegerea sa şi cu aprobarea Ministeruluĭ, comisiunea va putea să aibă membrĭ onorificĭ corespondenţĭ, prin judeţe, cu carĭ să se ajute în lucrările sale

Art. 17. — Pe lîngă architecţĭ, sculptorĭ şi pictorĭ membri numiţĭ aĭ comisiuneĭ, se vor maĭ putea angaja — cînd trebuinţa va cere—şi alţĭ architecţĭ, desinatorĭ, pictorĭ saŭ sculptori, pentru efectuarea lucrărilor de releveurĭ, mulajurĭ, decalcurĭ, etc., necesare studiuluĭ monumentelor, întocmireĭ tratatuluĭ special asupra monumentelor istorice, studiareĭ, proectăreĭ saŭ dirigereĭ lucrărilor de restaurărĭ saŭ reparaţiunĭ necesare, etc.

Numirea acestuĭ personal extra-ordinar se va face de către Minister după recomandarea comisiuneĭ şi potrivit cu resursele bugetare.

Art. 18. — Personalul extra-ordinar prevĕḑut la art. precedent va putea fi recrutat jumĕtate cel mult şi printre strĕinĭ recunoscuţĭ specialiştĭ în astfel de lucrărĭ. Remunerarea acestuĭ personal se va regula în raport cu serviciele ce sunt chemaţĭ a face, în tot casul se hotărăşte un maximum de 1000 leĭ lunar, şi o indemnisare de deplasare de 30 leĭ pe ḑi plus cheltuelile de transporturĭ.

Art. 19. — Personalul extra-ordinar împreună cu secretarul archivar, constitue biuroul central permanent, şi lucréză sub ordinele şi supravegherea comisiuneĭ saŭ a unuĭ membru delegat al sĕŭ. Membrul delegat se consideră ca permanent în serviciŭ cu diurna de 40 leĭ pe ḑi.

Art. 20. — Lucrările ce fac obiectul legeĭ de faţă se vor executa în condiţiunile obicĭnuite pentru lucrărĭ publice şi în conform cu legea comptabilităţeĭ generale a statuluĭ.

CAPITOLUL V

Despre atribuţiunile comisiuneĭ Monumenelor istoricet

Art. 21. — Comisiunea are însărcinarea a se ocupa :

1) Cu studiarea şi clasarea treptată a monumentelor şi obiectelor ce presinta o importanţă óre-care istorică saŭ artistică ;

2) Cu examirea proectelor şi deviselor de restaurărĭ, reparaţiunĭ saŭ conservărĭ de monumente saŭ obiecte de artă ale statuluĭ ;

3) Cu examinarea şi hotărîrea asupra proectelor ce s'ar presenta din partea comunelor judeţelor, adm. publice saŭ particularilor;

4) Cu conducerea cercetărilor archeologice ;

5) Cu supraveghearea lucrărilor de restaurărĭ, reparărĭ saŭ cercetărĭ ce se fac asupra monumentelor istorice ;

6) Cu întocmirea tratatuluĭ special al monumentelor şi obiectelor de artă.

7) Cu conservarea monumentelor şi obiectelor clasate ;

8) Cu organisarea şi privegherea museelor de antichităţĭ.

Art. 22. — Membriĭ comisiuneĭ nu pot întocmi proecte pe cît timp fac parte din comisiune.

Art. 23. — Printr'un regulament ce se va întocmi de comisiune, şi cu aprobarea Ministeruluĭ Instrucţiuneĭ Publice, se va arăta în mod maĭ detaliat exerciţiul atribuţiunilor şi desvoltarea activităţiĭ sale.

CAPITOLUL VI

Disposiţiunĭ speciale

Art. 24. — Tóte lucrările de restaurărĭ, reparărĭ, conservărĭ, etc., începute dejea, vor intra în regimul legiĭ de faţă.

Art. 25. — Disposiţiunile acesteĭ legĭ şi a regulamentelor sale se vor aplica şi Dobrogeĭ.

Art. 26 şi ultimul. — Sunt şi rĕmîn abrogate orĭ ce legĭ saŭ disposiţiĭ, contrariĭ legi de faţă.

Architecţiĭ rominĭ presentînd acest proect de lege, n'aŭ pretenţiunea de a se impune sub nicĭ o formă, dar s'aŭ credut datorĭ a 'şĭ spune cuvîntul lor ca ómenĭ specialĭ şi competinţĭ în materie.

RAFAEL

După SURMAY

(Al douilea articol [1])

Am ḑis cît era de stimat Santi la curtea ducilor de Urbino ; fiul sĕŭ, la întórcerea sa, primi de la acéstă curte, cea maĭ literată şi cea maĭ galantă din Italia, — Castiglione a descris'o în cartea sa *Curtisanul*, — primirea cea maĭ măgulitóre. Frumosul tînĕr vĕḑuse deja acele prime raze ale glorieĭ carĭ sunt aşa de dulcĭ, apoĭ avea o altă scrisóre de recomandaţiune, care nu putea să nu fie bine primită, tinereţea şi frumuseţea sa. Guibaldo, ducele de Urbino, era bolnav şi lăsa duceseĭ grijea de a veghea la desfătările miceĭ curţĭ. Elisabeta Gonzaga, femee literată, asistată de cumnată-sa Emilia Pia, îndeplinea cu graţie şi cu strălucire rolul ce 'ĭ era încredinţat. In fie-care

[1]) Veḑĭ numĕrul trecut.

séră se reunia, în giurul eĭ, un cerc de femeĭ plăcute, spirituale, de ómenĭ de spirit cultivînd literatura și arta. In acest mediŭ elegant și poleit Rafael petrecu aprópe un an, plăcînd tutulor și deprindîndu-se cu acele maniere elegante, carĭ făcură din el un fermecător și un curtesan. El știu să 'șĭ creeze protectorĭ, și, ceea ce prețuia și maĭ mult încă, prietenĭ pe carĭ 'ĭ păstră pînă la cea din urmă ḑi a scurteĭ sale carierĭ.

RAFAEL SANTI

RAFAEL

Dar în mijlocul plăcerilor carĭ 'ĭ încîntaŭ tinerețea, Rafael nu încetă nicĭ de cum de a lucra; el zugrăvi pentru ducele de Urbino pe *Sfîntul Gheorghe* și pe *Sfîntul Mihail*, care arată un progres însemnat, o virilitate maĭ mare, o colóre maĭ fermă; figurile lor aŭ maĭ multă mișcare și o alură maĭ mîndră. Luvrul posedă aceste două tablourĭ, și credem de prisos a le maĭ descrie. Numaĭ, trebue să spunem că *Sfîntul Mihail* a suferit mult. Acéstă pictură, esecutată pe panoŭ, fiind alterată, fu în 1530 restaurată de Primatrice și în 1685 de către un pictor Guelin; în 1753 Picault o transportă pe pînză; în 1776 pînza găsindu-se rea, se procedă la o nouă reîmpînzare și în 1800 la o a treia.

Din aceiașĭ epocă cu *Sfîntul Georghe și Sfîntul Mihail biruind pe diavol*, sunt niște desemnurĭ frumóse — caet de note — carĭ se găsesc la Veneția; printre aceste desemnurĭ, tóte de o mare știință, se găsesc cîte-va fórte sfîrșite și, în capete de fete tinere, este un realism și o putere de viață carĭ fac din aceste schițe cu condeiul și din aceste creioane, epere de prima valóre. Afară de *Sfîntul Gheorghe* și de *sfîntul Mihail*, Rafael zugrăvi asemenea pentru ducele de Urbino pe *Isus în grădina maslinilor*. S'a credut a se recunóște acest tabloŭ într'o pînză pe care o posedă *National Gallery* din Londra, dar s'a revenit asupra aceste greșelĭ și se știe ce a devenit compositiunea maestruluĭ.

La sfîrșitul luĭ Septembre saŭ la începutul luĭ Octombre, el plecă la Florența, unde nu se maĭ găsiaŭ Medicii exilațĭ; el era purtătorul uneĭ scrisorĭ a duceseĭ Ioana dela Rovere, adresată luĭ Soderini, atuncĭ capul republiceĭ Florentine; ea era concepută astfel: „Purtătorul presenteĭ este pictorul Rafael din Urbino. Talentul de care'ĭ înzestrat, l'a hotărît să se stabiléscă la Florența pentru cît-va timp, pentru ca să se perfecționeze în arta sa; tatăl sĕŭ mi-a fost scump din causa însușirilor sale alese. N'am maĭ puțină afecțiune pentru fiŭ, care este un tînĕr modest și plăcut și doresc ca el să facă atîta progres pe cît posibil. Pentru acésta 'l recomand cu o deosebită rugăciune Senioriei Vóstre, rugînd'o să'l ajute, să'l ocrotéscă în tóte împrejurările, în marginea puterilor sale. Serviciile pe carĭ Senioria Vóstră i le va face, le voiŭ socoti ca făcute mie însămĭ și vĕ voiŭ păstra pentru ele cele maĭ marĭ obligațiunĭ".

Negreșit Urbino, Siena, eraŭ niște cetățĭ importante; dar Florența! Florența, orașul Mediciilor cu capo-d'operile sale, cu monumentele'ĭ celebre, Santa Maria, Palatul vechiŭ, acela al Mediciilor absențĭ. Baptisterul, Campanila, Loggia luĭ Lanzi, Via Larga, Or'san-Michele și atîtea alte lucrurĭ frumóse create de cele maĭ frumóse geniĭ ale Renascereĭ! Cine-va 'șĭ póte închipui cu ce ochĭ Rafael contemplă aceste minunĭ reunite într'un spațiŭ atît de mărginit. Nicĭ o îndoială asupra primireĭ pe care 'ĭ-o făcu Soderini care, cu puterea, reluase nu fără strălucire rolul împlinit într'un chip așa de nobil de către Laurențiŭ Magnificul. Aci, tînărul Urbinat se găsea în sînul uneĭ coloniĭ de sculptorĭ, de pictorĭ, de architecțĭ venițĭ din tóte colțurile Italieĭ, Florența fiind o mare școlă unde se formaŭ tóte talentele, unde se consfințea geniul. El putea în acelașĭ timp să studieze operile antichitățeĭ reînviate și operile luĭ Giotto, Leonardo, Ghiberti, Verrochio, Donatello, Michel-Angelo, Dominico Ghirlandajo, Masaccio.

In vremea cînd Rafael intra în Florența, tot orașul nu vorbea de cît despre lupta atît de celebră în istoria arteĭ, începută între Leonardo, și Michel-Angelo, însărcinațĭ să decoreze

RAFAEL SANTI

FRUMOASA GRĂDINĂREASĂ
(Aflat în Museul Luvruluĭ)

sala consiliuluĭ din Palatul vechiŭ. In părerea comună, acéstă luptă s'a transformat greșit într'un concurs; nu este adevĕrat; pictorul Giocondeĭ și marele florentin aveaŭ fie-care o bucată

din părete de zugrăvit. Dar e sigur că și unul și altul, ațîțațĭ de cea maĭ nobilă emulațiune, desfășurară în acéstă circumstanță memorabilă, tótă frumusețea geniuluĭ lor atît de deosebit. Amîndouĭ esecutară cartóne.

„Cînd în 1506, ele fură espuse în sala papeĭ, lîngă Santa Maria Novella, zice d. Muntz, provocară un entusiasm de nedescris. Judecătoriĭ delicațĭ hesitaŭ să se pronunțe între ceĭ doĭ protivnicĭ, dar mulțimea electrisată la vederea composițiuneĭ luĭ Michel-Angelo, se declară pe față în favórea luĭ. Nu vom uimi pe nimenĭ afirmînd că Rafael pare a se fi hotărît pentru Leonardo; doar' maĭ tîrziŭ, după ce Michel zugrăvi sublimul plafond al Sixtineĭ, el căută fără mare folos, să 'șĭ apropieze ceva din stilul puterniculuĭ Florentin. Zicem fără mare folos, căcĭ nimic nu sémănă maĭ puțin cu temperamentul unuia de cît temperamentul celuĭ-l-alt. Pictura luĭ Rafael este o simfonie melodiósă, aceea a luĭ Michel-Angelo are fulgerile sclipitóre și bubuitul tunetuluĭ. La cel d'intîiŭ, eleganța și grația, puritatea aleasă; la cel d'al doilea, forța, îndrăsnéla care nu se da înapoĭ dinaintea a orĭ și ce, o putere supraomenéscă, un geniŭ atît de particular, atît de personal, în cît a rătăcit și a perdut pe toțĭ aceĭ carĭ aŭ avut nesocotința de a voi să mérgă pe urmele sale. Maĭ legat de natură, maĭ omenesc, Rafael a putut să aibă elevĭ, să fondeze o școlă, care a ținut puțin e adevĕrat, să lase un învĕțămînt ajuns pînă la noĭ; cît despre urias, el a remas singuratic în gloria sa.

RAFAEL SANTI

SF MIHAIL
(Aflat în Museul Luvruluĭ)

Orĭ-ce ar fi, influența luĭ Leonardo fu atît de puternică pe cît de vie asupra luĭ Rafael și, de cînd cu șederea sa la Florența, îl vedem depărtîndu-se de stilul luĭ Perugin. In cîte-va desemsale, — sunt unele desfătătóre la Luvru — se recunósce cu ce grije el studiază pe Vinci. Fermecătorul portret al Madaleneĭ Doni e aprópe o copie Gioconděĭ. Opera zugrăvită e prea inferióră pînzeĭ celebre și aceiașĭ inferioritate se găsește în *Fecióra Ducelui de Terannova* de la Museul din Berlin și în *Sfînta Familie cu mielul* de la Museul din Madrid.

Un alt artist încă avu o înrîurire considerabilă asupra luĭ Rafael care se legă cu el printr'o prietenie pe atît de vie, pe cît de atingătóre. Elevul luĭ Cosimo Roselli, Bartolomeo, maĭ cunoscut sub numele d'el Frate, partisan devotat al luĭ Savonale și remas credincios amintireĭ sale, apărase cu arma în mînă pe reformator; amenințat de o mórte tragică, în învălmășală, el se făgăduise să îmbrace rasa dacă va fi destul de fericit ca să nu fie nicĭ omorît, nicĭ ars. El se făcuse decĭ Dominican. Acest artist era un maestru: *Judecata din urmă* din biserica Santa Maria Nova, *Aparițiunea Fecióreĭ sfîntuluĭ Bernard* sunt de ajuns spre a o dovedi. Acest călugăr plin de pasiune și de avînt, care studiase mult coloritul, n'avu secrete pentru amicul luĭ. Se póte zice că se făcu între dînșiĭ un adevĕrat comerț de schimb care folosi și unuia și altuia, și luĭ Rafael, chiar în ḑilele gloriеĭ sale, îĭ plăcea să amintéscă ceea ce datora Frateluĭ care veni să'l îmbrățișeze la Roma în 1514.

Iuliŭ I. Roșca.

CASTRUL TROPAEUM TRAIANUM

DE LA ADAM-KLISSI

RAPORT PRESINTAT D-LUI MINISTRU AL CULTELOR ȘI INSTRUCT. PUBLICE

Domnule Ministru,

Incheiându-se campania anuluĭ acesta pentru săpăturile începute la castrul Roman de lîngă turnul Adam-Klissi, am onóre a vĕ aduce respectuos la cunoștință principalele resultate obținute.

După ce prin săpăturile întreprinse anul trecut la turnul Adam-Klissi s'a ajuns pînă la plat-formă, s'a curățit basa și tot terenul dinpregiur, și s'a regăsit tóte elementele necesariĭ pentru restaurarea monumentuluĭ, îmĭ rĕmînea de executat a doua însărcinare, ce ațĭ binevoit a 'mĭ da prin ordinul No. 3.914 din 1890, seria B: cercetarea castruluĭ Roman din apropiere.

In scopul acesta, de la 25 Maiŭ pînă la 1 Iunie 1891, am studiat partea topografică a localitățeĭ și după maĭ multe sondage, am constatat că ruinele represintă o cetate Romană (castrum stativum), de formă poligonală cu o lățime de 300 metri și lungime de 400 m., avînd în partea S. E. o altă fortărĕță adiacentă cu o lățime de 90 metri și o lungime de 115 metri. Cetatea era în părțile dintre N. și V. mult maĭ bine întărită de cît în cele-alte, numărînd spre laturea vestică ḑece turnurĭ, dintre care 9 de formă ovală, iar unul pătrat cu architectură bine cunoscută a fortificațiunilor romane.

Fie-care turn avea o eșire de pietre pătrate destul de întărită. La N. N. V. se află un turn, chiar în colț, iar la N. șase turnurĭ.

Partea estică pare a nu fi avut verĭ-un turn, fiind simplă cu treĭ eșirĭ, din care cele douĕ din margine pentru persóne, iar cea din mijloc pentru carĕ.

In partea S. E. se întinde fortărĕța adiacentă, care avea o intrare deosebită pe cósta dealuluĭ și se afla la un nivel maĭ jos de cît corpul principal al cetățeĭ.

De giur împregiur cetatea era fortificată cu întărirĭ naturale și artificiale.

In interiorul cetățeĭ se recunosc încă urmele zidurilor, unele la nivelul terenuluĭ, altele maĭ jos, representînd numeróse edificiurĭ de mărimĭ și forme diferite.

Săpăturile aŭ început în ḑiua de 1 Iunie cu 40 soldațĭ, pușĭ la disposițiune de către onor. minister de Resboiŭ.

Dupe cîte-va sondage, făcute în diferite părțĭ ale cetățeĭ, s'a descoperit în partea N. E. pórta principală a castruluĭ așeḑată între două turnurĭ, s'a desgropat marginele turnurilor la drépta și la stînga, precum și marginele porțeĭ, și s'a constatat că pórta principală are o lățime de 3 m. 40 și o lungime de 4 m. 15; că bolta porțeĭ era formată de pietre marĭ cioplite, avînd la mijloc o rótă cu opt spițe. Intrarea este așternută cu lespeḑĭ de piatră, late pînă la 1 m. 60, pe care se recunosc urmele adîncĭ ale roților de care și ale uneĭ circulațiunĭ fórte active. Bucățile de fer oxidat aci aflate indică locul unde a fost pórta cea mare de fer și póte și altă pórtă maĭ mică.

Intre pietrele întrebuințate la construirea porțeĭ, unele sunt sculptate cu diferite ornamente, spirale, bucraniĭ; ele provin de sigur de la alte edificiurĭ, fiind aci utilisate ca material de construcțiune.

Una din aceste pietre (anexa No. 1) pórtă chiar pe dînsa o inscripțiune a unuĭ *Nevius Palmas Theotimianus* pentru împărațiĭ Diocletianus și Maximian și pentru Caesariĭ Constantius și Maximianus (a. 293—300), o probă că lagărul a fost reconstruit maĭ tîrziŭ, probabil de către împăratul Justinian.

Altă piatră găsită dinaintea porțeĭ maĭ în interior (anexa No. 2), este un altar ridicat de un centurion al legiuneĭ I Italice în onórea lăcașuluĭ Dumnezeesc, Sóreluĭ neînvins (IN HON· D· D· SOLI· INVICTO SACRUM), dovadă că la acéstă epocă o parte din legiunea I Italică staționa aci.

O sculptură represintînd Victoria saŭ altă divinitate cu o corónă în mînă, o basă pe care se vĕd labele a 4 leĭ, diferite obiecte de metal și arme, monete, o cărămidă cu joc de țintar pe dînsa și maĭ multe scheleturĭ omeneștĭ, alcătuesc obiectele desgropate la intrarea principală.

S'a curățit apoĭ intrările altor 3 turnurĭ, din care unul pătrat, situate în aceiași direcțiune vestică. In partea opusă, spre rĕsărit, s'a desgropat pórta corespunḑĕtóre porțeĭ principale a cetățeĭ, care se deschidea spre oraș, însă fórte deteriorată, așa că abia cîte-va pietre pătrate aŭ maĭ remas la locul lor ; pórta are 2 m. 60 lățime și 4 m. 15 lungime. Intre ruinele zidului s'a găsit diferite obiecte de fer, de bronz, lut și sticlă, precum și 16 monede imperiale și bizantine.

Săpăturile din interiorul cetățeĭ aŭ dat la ivélă :

1) In partea estică lîngă *via principalis*, zidurile uneĭ basilice creștine, avînd o lungime de 33 m. și lățime 15 m. 50, și a unuĭ numĕr de construcțiunĭ adiacente. Zidul bisericeĭ are o grosime de la 1 m. pînă la 1 m. 40; perețiĭ eraŭ văruițĭ și împodobițĭ de ambele fețe cu niște liniĭ în formă de §, coprinse între două chenare paralele, ornamentare cu totul simplă din primiĭ secolĭ aĭ creștinismuluĭ. Se constată basele colónelor, ce susțineaŭ edificiul, din care un fragment cu cruce pe dînsul s'a aflat în interior; alt fragment de marmură cu o cruce mare bizantină, candele în formă de cruce și două monete ale împăratuluĭ Constantin sunt găsite tot aci;

2) La mică distanță de zidurile basiliceĭ, s'a dat peste un mare edificiŭ construit din pietre pătrate ; după întinderea sa și după înălțimea colónelor (2 m. 70), se presupune a fi palatul pretorian (praetorium);

3) Un edificiŭ tot așa de întins a început să se desgrópe în fața porțeĭ căieĭ principale, cincĭ camere a eșit pînă acum la lumină, din care o sală mare cu colóne. O copită de cal în marmoră arată existența uneĭ statue marĭ equestre.

Intre pietrele întrebuințate în construcțiune, două din ele pórtă pe dînsele inscripțiunĭ. Una (anexa No. 3 și 4) lungă de 2 m. 23 și lată de 1 metru, conține în partea stîngă epitaful *Iulieĭ Surilla* (anexa No. 4); iar în drépta al *Iulieĭ Valentina*, fiica luĭ *Iulius Valentinus bis duumviralis Munic (ipii) Trop (aei)*, adică fost în două rîndurĭ duumvir al municipiuluĭ Tropaeum (anexa No. 3);

4) In partea N. N. E. s'a aflat un fragment de altar închinat Ḑeuluĭ celuĭ sfînt Apolline (anexa No. 5), iar în ḑiua de 15 Iulie s'a găsit în colțul unuĭ zid, nu departe de pretoriŭ, o piatră cu inscripțiune (anexa No. 6) dedicată de către locuitoriĭ **Traianenses Tropaeenses** *împăratuluĭ Traian, în anul 115/116 după Christ, fiind guvernator al Moesieĭ-Inferióre Q. Roscius Murena Coelius Pompeius Falco*.

Afară din castru, în partea N. W. s'a aflat un fragment de inscripțiune latină (anexa No. 7) și două fragmente dintr'o diplomă militară de bronz (anexa No. 8 *a* și 8 *b*), care, judecînd după numele cohortelor auxiliare menționate în ele și după începutul numeluĭ guvernatoruluĭ provincieĭ Moesieĭ-Inferióre : P. Cal (purnius Macer Rufus), — sunt fragmentele uneĭ diplome a împăratuluĭ Traian din anul 112/115 după Chr.

La 25 August săpăturile aŭ încetat, din causă că soldațiĭ fură rechemațĭ.

Imĭ remîne acum să arăt, D-le ministru, în puține cuvinte conclusiunile ce se pot trage din monumentele epigrafice descoperite : ele vin ca să confirme opiniunea emisă de subscrisul în sînul Institutuluĭ archeologic din Roma (ședința din $^{11}/_{23}$ Ianuarie 1891), la societatea archeologică și filologică din Viena (ședința din $^{12}/_{24}$ Februarie acelaș an), cum și în ședința de la 15 Aprilie 1891 a Academieĭ Romîne, că la Adam-Klissi a trebuit să esiste un vechiŭ oraș, și că acest oraș a avut numele de *Tropaeum*.

Părerea acésta o sprijineam pe o inscripțiune (anexa No. 9) găsită lîngă Adam-Klissi și publicată încă din 1882, în care se citește ORDO SPLENDIDISSIMA· MVN· TROP., adică munic (ipii) Trop (aei). Pe lîngă acéstă dovadă epigrafică, maĭ invocàm și autoritatea scriitoruluĭ bizantin Hierocles, care în opera sa Synecdemos (Veterum Romanorum itineraria, ed. Wesseling, p. 637) enumeră între orașele provincieĭ Scythia (adică Dobrogea), orașul Τροπαῖος.

Acum alte două pietre vin să întărescă acéstă opiniune : una (anexa No. 3) care vorbește de un duumviral al Municipiuluĭ *Tropaeum* (Municipium Tropaeum), cea altă (anexa No. 6) care constată existența viculuĭ *Tropaeum Trajanum* deja la anul 115—116 dupe Christ, și prin acésta ridică orĭ-ce îndoială, ce ar maĭ putea avea cine-va asupra caracteruluĭ monumentuluĭ circular de la Adam-Klissi, și maĭ ales asupra epoceĭ sale : *Acest monument circular este un trofeŭ; el a fost înălțat de împăratul Traian, după cucerirea Dacieĭ, în anul 108—109; vicul ce începuse să se formeze în préjma*

monumentuluĭ a luat numele însuşĭ al monumentuluĭ · Tropaeum Trajanum, *acésta deja în epoca luĭ Traian*, şi curînd după aceia din *vicus* el a devenit *municipium*, cum ne apare pe cele două inscripţiunĭ sus menţionate.

Cu acéstă ocasiune maĭ aduc la cunoştinţa D-vóstră, că între monetele de bronz găsite la Constanţa, se află una bătută de oraşul Tomis, în care pe avers se vede bus-

tul luĭ Traiancu titulatura împăratuluĭ în casul dativ: „împăratuluĭ Cesar Nerva Traian augustul, germanicul, dacicul" (AYT- KAIC- NEPOYA TPAIANΩ CEB- ΓEP- ΔAK), iar pe revers: un *tropaion* compus din casca, lorică, scuturĭ şi *ocreae* (poturĭ) şi înălţat pe o *basă* avînd legenda TOMITΩN.

In acest *trofeŭ cu basă* trebue recunoscut monumentul de la Adam-Klissi şi anume: nu trofeul propriŭ zis cu basa sa sexagonală de d'asupra coperişuluĭ, nu partea adică superiórá a monumentuluĭ circular, ci însăşĭ basa cilindrică a monumentuluĭ cu trofeul de d'asupra, fără basa sexagonală.

In sprijinul aceste păre putem invoca împrejurarea, că pe esemplarul ce posedă Museul din Bucureştĭ din acéstă monetă, ca şi pe cel din Milan, basa trofeuluĭ nu este *óblă*, ci *lucrată*, ceea ce denotă intenţiunea artistuluĭ de a representa: nu o faţă a sexagonuluĭ saŭ a baseĭ propriŭ zise, care era óblă, ci partea inferiórá a monumentuluĭ circular cu îmbrăcămintea sa compusă dintr'un ir de bas-relievurĭ alternînd cu colóne între două frise.

Obiecţiunea, că pe moneta în cestiune basa este maĭ mică în înălţime de cît trofeul şi aprópe egală cu dînsul în lăţime, se póte înlătura, admiţînd neexperienţa gravoruluĭ.

Dar şi într'un cas şi într'altul, aflarea unuĭ trofeŭ cu basă pe o monetă bătută de oraşul Tomis avînd pe avers bustul luĭ Traian şi titulatura împăratuluĭ în casul dativ, ca o dedicaţiune, este o preţiósă dovadă sincronică pentru esistenţa unuĭ monument triumfal în Dobrogea, şi acest monument nu póte fi altul de cît *Tropaeum* al luĭ Traian de la Adam-Klissi.

Aducînd tóte acestea la cunoştinţa D-vóstre, Domnule Ministru, 'mĭ remîne speranţa, că apreciind însemnătatea descoperirilor de pînă acum, veţĭ bine-voi a prevede în budgetul exerciţiuluĭ viitor fondurile necesare pentru continuarea săpăturilor, carĭ promit a fi din cele maĭ interesante.

Bine-voiţĭ, etc.

Directorul Museuluĭ de Antichităţĭ.
Gr. G. Tocilescu.

A N E X E

No. 1

O lespede de pétră de var, din care se păstréză numaĭ o bucată stricată cu ciocanul spre a fi pusă în zidire.

Cele d'întêiŭ treĭ rêndurĭ ale inscripţiuneĭ săpate strîmb şi neregulat se întrerup printr'o corónă, ce ocupă jumêtate lespedea.

Literile puţin săpate sunt pe alocurea şterse.

Monumentul nu e încă transportat la Musêŭ.

I I O L B I P O L T
I I V T I A D *corόna impp. D*
I O C L E T I A N I E T *maximiani augg. et constant-*
II · ET MAXIMIANI· NOBILISSIM *orum caesa-*
RVM NEVIVS PALMAS THEOTIMIANVs

No. 2

Altar de piatră de var cu inscripţiune rêŭ săpată şi maĭ mult ştérsă. Nu e încă adus la Musêŭ.

I N · H O N · D · D
S O L I · I N V I C T O
S A C R V M
Q · L V C I L I V S
P I S I I N V S · 7
L E G · I · I T A L
V · S · L · M

In hon (orem) d (omus) d (ivinae) Soli invicto sacrum, Q (uintus) Lucilius Pis [ci] nus centurio leg (ionis) primae Ital (icae), v (otum) s (olvit) l (ibens) m (erito).

adică:

„Altar consacrat în onórea lăcaşuluĭ dumnezeesc Sóreluĭ neînvins, Q. Lucilius Piscinus, centurionele legiuneĭ prime Italice, a îndeplinit voios pietosul jurămînt celuĭ ce a bine-meritat."

Legiunea I Italică avea lagărul sêŭ principal în cursul seculuĭ al II şi al III la *Novae* (astădĭ Steklen lîngă Şiştov), unde o indică şi *Notitia Dignitatum* (ed. Otto Seeck pag. 90) precum şi lîngă Sexagintaprista (adĭ Rusciuk). Pe temeiul inscripţiuneĭ de maĭ sus, trebue să admitem, că pe la finele seculuĭ al III-lea, dacă nu şi maĭ înainte, un detaşament al aceste legiunĭ se găsea în lagărul de la Adam-Klissi.

No. 3 şi 4

Lespede de piatră de var avînd 1 m. de înălţime, 2 m. 23 lăţime şi 0 m. 32 grosime, spartă în maĭ multe bucăţĭ. Se păstréză în Musêul Naţional din Bucureştĭ.

Pe acest monument se află două inscripţiunĭ: una (No. 3) săpată în partea dréptă maĭ cu multă îngrijire, este maĭ vechiă de cît cea din stînga (No. 4).

Prima este epitaful Iulieĭ Valentina, fiica luĭ Iulius Valentinus şi nepóta Iulieĭ Surilla. Cea d'a doua este epitaful aceste Iulia Surilla, care a murit în urma nepóteĭ sale Iulia Valentina.

No. 3

D M
IVLIAVALENTINAQVE
VIXANN XI DIESLVIIII
IVLVALENTINVSBIS
IIVIRALMVNICTROP
PATEREIVSCVMIVLIA
SVRILLAAVIAEIVS
POSVITNEQVIPOSHC
APERVERITDABETFIS
COXDVOMILQVINCENTOS

D (is) m (anibus, Iulia Valentina quae vix (it) ann- (is) XI dies LVIIII, Iul (ius) Valentinus bis duumviral (is) munic (ipii) Trop (aei), pater eius, cum Iulia Surilla avia eius posuit; ne qui (s) pos (tea) hoc aperuerit, dabet (sic) fisco denarios duomil (ia) quingentos.

adică:

„Sfintelor umbre, Iulia Valentina care a trăit anĭ 11, ḑile 59; Iulius Valentinus, fost în două rîndurĭ duumviral al municipiuluĭ Tropaeum, tatăl eĭ împreună cu Iulia Surilla bunica eĭ, a pus (epitaful). Pentru ca nu cineva în urmă să deschiḑă acest (mormênt), va plăti fiscului 2.500 denarĭ."

Duumvirales se numiaŭ foştiĭ *duumviri*, adică magistraţiĭ municipalĭ ceĭ maĭ înalţĭ, carĭ se alegeaŭ în fie-care an. In calitate de *duumvirales* saŭ *duumviralicii*, eĭ făceaŭ parte din

Senatul municipiilor saŭ coloniilor, venind în rang după *quinquennalicii* saŭ *duumviri quinquennales*, ce eraŭ însărcinaţĭ cu facerea censuluĭ.

No. 4

Iulius Valentinus fusese de două orĭ duumvir în municipiul Tropaeum, ceea ce se considera ca o însemnată onóre.

Pentru ca mormînturile să fie respectate, să nu se înstrăineze saŭ să se violeze, era obiceiŭ a se prescrie diverse penalităţĭ în banĭ, în favórea fisculuĭ, a municipielor saŭ a colegielor sacerdotale. Cf. indicele volumelor din *Corpus Inscriptionum Latinarum*; între altele vol. IX, No. 1.010: *„si quis eum aperberit, fisco dabit sestertios D.“*; No. 5.860: *„contra quae si quis fecerit, dabit fisco denarios X milia.“* Idem, Wilmanns, *Exempla inscriptionum latinarum, index.*

D (is) m (anibus) Iul [i] ae [S] urill (a) e qu (a) e vix (it) ann- (os) LVIII; C (aius) Iul (ius) Vale [n] tinus duumviral (is), iteru [m] duumvir [e] t Iulii Vales et C (aius) Fuscinus Surus. matri b (ene) m (erenti) p (osuerunt).

adică:

„Sfintelor umbre ale Iulieĭ Surilla, care a trăit 58 anĭ; Caius Iulius Valentinus duumviral, de două orĭ duumvir, şi Iuliiĭ Vales şi Caius Fuscinus Surus, puseră (monumentul) mumeĭ lor, care a bine-meritat.“

Este deci vorba despre Iulia Surilla, ce figuréză în inscripţia precedentă (No. 3) şi care era mama luĭ Caius Iulius Valentinus, a luĭ Iulius Vales şi Caius Iulius Fuscinus Surus.

Judecînd după forma literilor, ambele inscripţiunĭ dateză de pe la finele secoluluĭ al 3-lea.

No. 5

Altar de pétră de var, sfărămat în maĭ multe bucăţĭ şi cu inscripţiunea stricată, din care se maĭ văd următórele:

DEO
SANCTO
APOLLINI
IIIIIIIII
IIIIALDI
IIIIII II

Deo Sancto Apollini.....

adică:

„Deuluĭ celuĭ Sfînt Apolline.....“

No. 6

Basă de pétră de var, înaltă 0 m. 65, lată 0,95 şi grósă 0.80, avînd în partea superióră o scobitură largă 0 m 46 şi lungă 0.63. S'a aflat într'o zidire din interiorul lagăruluĭ, fiind întrebuinţată ca material de construcţiune. Se păstrează în museul naţional de antichităţĭ.

[Imp (eratori) Caes (ari), divi Nervae f (ilio), N] er [vae Traiano op] t (imo) aug (usto), Germ (anico), Dac (ico) Parthic (o), [p (ontifici) m] (aximo), [trib (unicia p] ot (estate) XX, imp (eratori) XII, co (n) s (uli) VI, p (atri) p (atriae); [Tra] ianenses Tropaeense [s Q. R] oscio Murena Coelio Po [mpe] io Falcone leg (ato) aug (usti) pr (o) [pr (aetore).“

Traducerea:

„Impĕratuluĭ Cesar, fiuluĭ divinuluĭ Nerva, luĭ Nerva Traian, celuĭ prea bun august, germaniculuĭ, daciculuĭ, parthiculuĭ, pontificeluĭ maxim, avînd puterea tribuniciană a XX, fiind (aclamat) impĕrat de 12 orĭ, fiind consul de 6 orĭ, părinteluĭ patrieĭ, Traianeniĭ Tropaeenĭ (ridică monumentul), Q. Roscius Murena Coelius Pompejus Falco, fiind guvernator al provincieĭ.“

A XX-a putere tribuniciană a luĭ Traian corespunde anuluĭ 115/116 după Christos; decĭ acésta este data monumentuluĭ nostru.

Traianenses Tropaeenses nu pot fi de cît locuitoriĭ aşedămintelor ce se stabilise în préjma Tropaeuluĭ luĭ Traian, aşezăminte carĭ probabil la epoca acésta nu eraŭ din punctul de vedere politic, de cît un *vicus* (sat) cu numele *Tropaeum Traianum,* ceea ce şi explică de ce numele *Traianenses Tropaeenses* stă în casul nominativ. Puţin maĭ tîrdiŭ acest *vicus* a căpătat dreptul de *cetate* şi anume de *municipiŭ*, cum figuréză în inscripţiunea de maĭ sus (No. 3) şi în cea de maĭ la vale (No. 9) cu numele *Municipium Tropaeum.*

Guvernatorul Moesieĭ inferióre *Q. Roscius Pompejus Falco* ne este cunoscut din alte inscripţiunĭ şi mărturiĭ antice. El era un bun amic al luĭ Pliniŭ cel tinĕr, care-ĭ adreséză maĭ multe scrisorĭ (I, 23, IV, 27, VII, 22, IX, 15), din care se vede, că în anul 98 Falco a fost tribun al poporuluĭ. O marmură, ce se păstréză în museul din Vatican la Roma, (C. I. L. X, 6321) înşiră tóte funcţiunile şi demnităţile ce a ocupat. El a comandat legiunea V macedonică în primul rĕsboiŭ al luĭ Traian cu Dacĭ (anul 101—103 d. Chr.) şi s'a distins prin vitejia sa, dobîndind decoraţiunĭ milităreştĭ, a guvernat provincia Licia şi Pamphylia probabil de la 103—106, apoĭ provincia Judeia, de la 106—109, cînd comanda şi legiunea X Fretensis (Cf. Plinius, VII 22); în anul 109 s'a întors la Roma şi a fost numit curator al şoseliĭ Traiane *(curator viae Traianae).* După aceea a devenit consul, probabil între aniĭ 112 şi 113, şi după eşirea din consulat, Traian 'l-a trimis guvernator în Moesia Inferióră. Epoca legaţiuneĭ sale în acéstă provincie o putem determina cu deplină siguranţă; căcĭ dintr'o altă inscripţiune găsită de noĭ în oraşul Constanţa şi publicată în revista vienesă *Archäol. Epigr. Mittheilungen aus Oesterreich vol. VI, pag. 12, No. 20,* (=suplimentul vol. III

din Corpus Inscript. Latinarum, No. 7.537), resultă că Falco era încă guvernator al Moesieĭ Inferióre în anul 116/7; pe la inceputul domnieĭ împĕratuluĭ Hadrian (August 117), el fuse numit guvernator al Britannieĭ; guvernămêntul uneĭ provinciĭ durând obicĭnuit treĭ anĭ, urméză decĭ că Pompeius Falco a guvernat Moesia Inferióră de la 114/115—116/117, succedând, precum vom dovedi maĭ la vale, luĭ P. Calpurnius Macer Rufus. Dupĕ legaţiunea din Britannia el ajunse la proconsulatul Asieĭ, (C. I. L. X, 6321 şi C. I. Gr., 2963 c) cea maĭ inaltă şi însemnată demnitate din cariera senatorială, şi care nu se putea dobândi de cât cel puţin 10 anĭ dupĕ ocuparea consulatuluĭ. Dintr'o scrisóre a împĕratuluĭ Marcu Aureliu către Frontone (II, 11 ed. Naber) se vede că Falco era încă în viaţă în anul 140, primiind în acest an în casa sa de la ţéră pe împĕratul Antonin Piul. El a ocupat şi funcţiunĭ sacerdotale, făcênd parte din colegiul celor *XV viri sacris faciundis,* care între altele avea priveghiarea supremă asupra cultelor străine.

Eacă genealogia familieĭ sale alcătuite dupĕ monumentele contimporane (C. I. L. VIII, 7066, X, 6321, 6322, VI, 1490, 1491, cf. Borghesi, *Oeuvres complètes* VIII, 365):

Sex. Iulius Frontinus
cos. II a. 98, III a. 110

Q. Sosius Senecio ‿ Iulia
cos. a. 99. 107

Q. Poppeius. Sex. f. Falco ‿ Sosia
cos. 112—113

Q. Pompeius Sosius Priscus
cos. a 169, + a 180

Sosia Falconilla Q. Sosius Falco
cos. a. 193
fiul

Q. Pompeius Falco Sosius Priscus

Cunóscem şi un libert al luĭ Falco, mort la Ghigen (vechiul Oescus, pe malul drept al Dunăreĭ, în faţa Celeiuluĭ), cum se citesce pe epitaful aflat la un ţeran din acel sat. (Supplementum voluminis tertii C. I. L. No. 7.433):

D M
Q . P O M P E I O
E V T Y C I . L I B
Q . P O M P E I
F A L C O N I S

D (is) m (anibus), Q (uinto) Pompeio Eutyci lib (erto) Q (uinti) Pompei Falconis.

Adică:

„Sfintelor umbre, luĭ Quintus Pompeius Eutycus, libertul (ertatul de robie) luĭ Quintus Pompeius Falco".

Se înţelege uşor interesul ce Falco purta monumentuluĭ luĭ Traian de la Adam-Klissi şi locuitorilor din prejur *Traianenses Tropaeenses,* dacă acum cunóştem, că dînsul luase parte la rĕsboiul dacic al luĭ Traian, pentru eternisarea căruia în a. 108/109 se înălţase în acel loc giganticul trofeŭ cu bas-reliefurĭ representînd scene din acest rĕsboiŭ, cum şi pe ceĭ 36 principĭ dacĭ legaţĭ cot la cot, fie-care de câte un arbore.

De altmintrelea, tot în timpul legaţiuneĭ sale oraşul Tomis se împodobeşte cu edificiĭ publice însemnate: deosebit de inscripţiunea sus-menţionată (Arch. epigr. Mittheil. VI, Nr. 20), care figuréză pe o architravă, un alt fragment architectonic de marmură albă, găsit cu ocasiunea construireĭ găriĭ din Constanţa, pórtă pe dînsul inscripţiunea grecéscă în care credem a

I
ΦΑΛΚ

recunóşte numele guvernatoruluĭ nostru Q. Pompeius Falco.

No. 7.

Fragment dintr'un altar de piatră de var, din care se păstréză partea numaĭ de jos.

Se află în Museŭl de Antichităţĭ.

R V F V S . V
L M

.... *Rufus v (otum) [s (olvit) l (ibens) m (erito).*

Adică:

„Rufus a îndeplinit cu bucurie pietosul jurămênt, (ḑeuluĭ). care a bine meritat".

Votum solvit libens merito (V. S. L. M.) este formula sacramentală, care constată pe de o parte, că cel ce a ridicat monumentul, saŭ a făcut darul, s'a achitat, fără părere de rĕŭ, de făgăduiala prin jurămênt ce făcuse vre unuĭ ḑeŭ când se găsea la nevoie, iar pe de alta, că ḑeul a meritat rĕsplata ce primesce acum. Cum se vede, actul religios devine un act juridic, un contract, în care ambele părţĭ contractante s'aŭ ţinut de angagiamente: ḑeul ajutând pe cel în nenorocire, când i-a cerut ajutorul, acesta îndeplinind promisiunea dată ḑeuluĭ, ca să'l ajute.

Dupe forma literilor, monumentul póte fi datat cam în a doua jumĕtate a seculuĭ al II.

No. 8

Douĕ fragmente de bronz dintr'o diplomă militară (*tabula hoinestae missionis*) găsite lângă un moşoroiŭ de şobolan, fiind de sigur scóse din pămênt de către şórecĭ. Se păstréză în Museul Naţional.

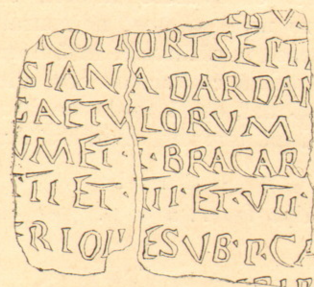
Ambele bucăţĭ alcătuesc o parte din prima tablă a diplomeĭ, de óre-ce se scie că tóte diplomele militărescĭ se compuneaŭ din doue table scrise pe câte-şĭ patru feţele.

Faţa externă a primeĭ table conţinea textul legeĭ care acordase drepturile cetăţenescĭ soldaţilor din cohortele şi escadrónele de auxiliari notate acolo; pe faţa a doua a tableĭ celeĭ-alte se săpa numele a 7 martorĭ, carĭ certificaŭ exactitatea copieĭ întocmaĭ cu originalul.

Acelaşĭ text de lege se repeta în lat pe faţa a doua a primeĭ table şi pe prima faţă a tableĭ a doua, împreună cu numele acelorașĭ martorĭ şi cu sigiliile lor. Ambele table suprapunêndu-se, se legaŭ apoĭ cu sîrmă la miḑloc şi la extremităţĭ, şi numaĭ cînd se tăgăduia drepturile cetăţeneştĭ ale soldatuluĭ trecut în acea diplomă, judecătorul avea dreptul să rupă legăturile de sîrmă, ca să verifice dacă textul şi martoriĭ din lăuntru corespund exact cu textul şi cu martoriĭ de pe cele doue feţe externe ale tablelor, şi dacă peceţile martorilor sînt intacte.

No. 8-a

Faţa externă a primeĭ table

Ţinînd sémă de numele corpurilor auxiliare din textul de maĭ sus, şi din cel de pe a doua faţă a aceleiaşĭ table (No. 8-b) şi maĭ cu seamă de cele treĭ litere P. C A (faţa externă, rîndul VII), care presupunem că trebuesc citite şi completate ast-fel: P (ublio) Ca [lpurnio Rufo], restituim diploma în chipul următor, tipărind cu litere deosebite partea textuluĭ care lipseşte:

Faţa externă

IMP. CAESAR. DIVI. NERVAE F. NERVA. TRAIANVS
AVGVSTVS. GERMANICVS DACICVS. PONTIF MAX
TRIBVN. POTEST. XVI. IMP. VI. COS. VI. P. P.
EQVITIBVS. ET. PEDIT**IBVS**. QVI. MILITANT. INALIS
TRIBVS. ET **COHORT SEPT** EM, QVAE. APPELLANTVR
I. VESPA **SIANA DARDA** NORVM. ET I. PANNONIOR ET
I. FLAVIA. **GAETVLORVM** ET. LEPIDIANAE. PEDIT
ET. VBIOR**VM. ET. I. BRACAR.** AVGVSTANORVM. ET. II. LV
CENSIUM E**T. II ET. III. ET. VII**. GALLORVM. ET. SVNT. IN
MOESIA. IN**FERIORE SVB. P. CA**LPVRNIO. RVFO. QVI
NIS. ET. VICENIS PLVRIBVSVE STIPENDIS EME
RITIS DIMISSIS HONESTA MISSIONE QVORVM NO
MINA SVBSCRIPTA SVNT IPSIS LIBERIS POSTE
RISQVE EORVM CIVITATEM DEDIT ET. CONVBIVM
CVM VXORIBVT QVAS TVNC HABVISSENT CVM EST CI
VITAS IIS DATA AVT SIQVI CAELIBES ESSENT
CVM IIS QVAS POSTEA DVXISSENT DVM TA
XAT SINGVLI SINGVLAS.........

(Urméză ḑiua şi luna, cum şi numele celor douĭ consulĭ din anul cînd s'a dat legea, numele cohorteĭ saŭ escadronuluĭ din

care făcea parte soldatul, căruia se liberéză extractul după acea lege (diploma), numele comandantuluĭ cohorteĭ saŭ escadronuluĭ și în fine numele soldatuluĭ, al patrieĭ sale, al soțieĭ și al copiilor luĭ, dacă avea copiĭ).

DESCRIPTVM ET RECOGNITVM EX TABVLA AE
NEA QVAE FIXA EST ROMAE IN MVRO POST
TEMPLVM DIVI AVG. AD MINERVAM

[Imp [erator] Caesar, divi Nervae f [ilius] Nerva Traianus augustus, Germanicus, Dacicus, pontif [ex] max [imus] tribun [icia] potest [ate] XVI vel XVII, imp [erator] VI, Co[n] s[ul] VI, p [ater] p [atriale], equitibus et pedit] ibus, [qui militant in alis tribus e] t cohort [ibus] sept [em, quae appelantur [1] 1 Vespa] siana Dardan [orum et [2] 1 Pannonio- [um] et [3] 1 Flavia] Gaetulorum [et (1) Lepidianae pedit [atae] et [2] Ubior] um et (3) 1 Bracar [augustanorum et (4) II Lucensium e] t (5) II et (6) III et (7) VII [Gallorum, et sunt in Moesia inf] eriore sub P (ublio) Ca [lpurnio Rufo, quinis et vicenis plu] rib [usve stipendis emeritis dimissis honesta missione, quorum nomina subscripta sunt, ipsis liberis posterisque eorum civitatem dedit et conubium cum uxoribus, quas tunc habuissent, cum est civitas iis data, aut, siqui caelibes essent, cum iis, quas postea duxissent dum taxat singuli singulas. . . . . .

»Descriptum et recognitum ex tabula aenea, quae fixa est Romae in muro post templum divi Aug (usti) ad Minervam.“

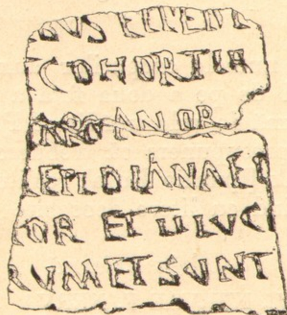
Traducerea:

„Imperatul Caesar, fiul divinuluĭ Nerva, Nerva Traian Augustul, Germanicul, Dacicul, pontificele maxim, avînd puterea tribuniciană a XVI saŭ a VII, fiind aclamat împerat de șése orĭ, fiind consul de șése orĭ, părinte al patrieĭ, călăreților și pedestrașilor carĭ servesc în treĭ escadróne și în șépte cohorte, ce se numesc: (1) I Vespasiana a Dardanilor și (2) I a Pannonilor și (3) I Flavia a Getulilor și (1) a Lepidianeĭ pedestre și (2) a Ubienilor și (3) I a Bracaugustanilor și (4) II a Lucensilor și (5) II și (6) a III și (7) a VII a Gallilor, și sînt în Moesia Inferióră sub Publius Calpurnius Rufus, după un serviciŭ de 25 și maĭ bine de anĭ, fiind congediațĭ honorabil, ale cărora nume sînt scrise maĭ jos, le-a dat lor însă-șĭ, copiilor și urmașilor lor cetățenia și dreptul de căsătorie legitimă cu nevestele, ce avusese atuncĭ, cînd li s'a dat cetățenia, saŭ, dacă vre uniĭ aŭ fost neînsurațĭ, cu acelea, ce le vor fi luat după aceea în căsătorie, însă numaĭ fie-care în parte și cu una singură (adică cu femeea cea d'întîiŭ) . . .

„Copiat și collaționat după tabla de bronz, care este fixată la Roma pe zidul după templul divinuluĭ August, la Minerva.“

No. 8-b

Fața internă a primeĭ table

Fiind acelașĭ text ca pe fața externă a tableĭ, însă alt-fel repărțit, completăm numaĭ cele șépte rîndurĭ ale fragmentelor:

E QVIT **IBVS ET PEDITIBVS**. QVI. MILITANT. INALIS. TRI
BVS **ET COHORTIB**. SEPTEM. QVAE. APPELLANTVR. I. VESPASI
ANA. **DARDANOR** ET. I. PANNONIOR. ET. I. FLAVIA GAETULOR
ET **LEPIDIANAEP**EDITATAE ET VBIORVM. ET. I. BRACAVGV
STANOR **FT II LVCE**NSIVM. ET. II. ET. III. ET. VII GAL
LORVM **ET SVNT** IN MOESIA INFERIORE. SVB. P. CAL
PVR **NIO RVF** O QVINIS. ET. VICENIS PLVRIBVSVE STI
PENDIS etc.

Tabla a doua a diplomeĭ conținea pe fața primă continuarea textuluĭ legeĭ și numele celor șépte marturĭ cu pecetia în céră a fie-căruia aplicată pe firul metalic, cu care eraŭ legate cele două table ale diplomeĭ. Constatarea păstrăreĭ intacte a acestor pecețiĭ era pentru judecător o dovadă de nealterare a textuluĭ. Aceiașĭ martorĭ figuraŭ și pe fața a doua (fața externă) a tableĭ a doua; eĭ fusese presențĭ la facerea extractuluĭ (diplomeĭ) din legea ce se păstra în archivul din Roma; de aceia își trecéŭ numele lor și aplicaŭ pecețiile după formele în us ale autentificăreĭ actelor.

Să încercăm acum a determina, cel puțin cu aproximațiune, data diplomeĭ.

Dacă admitem, după tótă probabilitatea, că în fragmentul 7-a trebue să citim: [et sunt in Moesia Inf] *eriore sub P. Ca [lpurnio Rufo]*, avem un punct chronologic sigur, de óre-ce se știe cînd P. Calpurnius Macer Rufus a guvernat Moesia Inferióră.

Prințul Dimitrie Cantemyr, vorbind în opera sa *Descriptio Moldaviae* (ed. Papiŭ, 13) despre ruinele de la Ghierghina (saŭ Țiglina, lîngă Galați) aduce o piatră cu inscripțiune latină, găsită acolo în timpul seŭ, încastrată apoĭ în palatul administrativ din Iașĭ și astădĭ perdută.

Reproducem textul eĭ cu corecțiunile făcute de D. Th. Mommsen (C. I. L. III No. 777):

I M P · C A E S · D I V · F I L
N E R V A E · T R A I A N O
A V g · G E R · D A C I C O
P O N T · M A X · trĭB · P O T
X V I · I M P · V I · C O S V *i* · P. P .
P · C A L P V R N I O · M A C R O
C A V L I O · R V F O · L E G · A V G · P R O . Pr

„Imp (eratori) Caes (ari), div [i] fil (io), Nervae Traiano au [g (usto), Ger (manico), Dacico, pont (ifici) max (imo) [tri] b (unicia) pot (estatis) XVI, imp (eratori) VI, co (n) s (uli) VI, p (atri) p (atriae), P (ublio) Calpurnio Macro Caulio Rufo leg (ato) aug (usti) pro p [r] aetore.“

Adică:

„Imperatuluĭ Caesar, fiuluĭ divinuluĭ (Nerva), luĭ Nerva Traian Augustuluĭ, germaniculuĭ, daciculuĭ, pontificeluĭ maxim, avînd puterea tribuniciană a 16, fiind aclamat împerat de 6 orĭ, fiind consul de 6 orĭ, părinteluĭ patrieĭ, sub Publius Calpurnius Macer Caulius Rufus, guvernatorul provincieĭ.“

Puterea tribuniciană a XVI a împeratuluĭ Traian corespunde anuluĭ $^{111}/_{112}$. Prin urmare în acest an guverna Moesia Inferióră P. Calpurnius Macer Rufus. Durata legațiuneĭ provinciale fiind de treĭ anĭ, resultă că P. Calpurnius Macer Rufus putea fi în $^{111}/_{112}$, în primul, în al douilea saŭ în al treilea an al legațiuneĭ sale; dovadă că se gĕsea în primul, iar nu în ultimul an, sunt maĭ multe scrisorĭ ale luĭ Pliniŭ cel tinĕr către Traian și o scrisoare a acestuia către Pliniŭ cel tinĕr, pe cînd Pliniŭ administra Bithynia. In acéstă scrisóre (V, 42) Traian îĭ scrie: *„poteris a Calpurnio Macro petere libratorem“*, adică „aĭ putea cere luĭ Calpurnius Macer un nivellor“ iar Pliniu îĭ rĕspunde (61): Calpurnio Macro clarissimo viro auctore te scripsi, ut libratorem mitteret“, adică am scris din ordinul tĕŭ luĭ Calpurnius Macer, bărbat prea strălucit, ca să trimită un nivellor și (77): „praecepisti Calpurnio Macro clarissimo viro, ut legionarium centurionem Byzantium mitteret.“ Adică: „aĭ ordonat luĭ Calpurnius Macer, bărbat prea strălucit, ca să trămită la Bizanțiŭ un centurione legionar.“ Din aceste scrisorĭ se constată, că pe când Plinius se afla guvernator în Bithynia, Calpurnius Macer guverna o provincie vecină și comanda legiunile dintr'ênsa. Acéstă provicie nu putea fi de cât Moesia Inferióră; Plinius însă a fost trimis de Traian în Bithynia în anul 112 saŭ 113 (Cf. Mommsen, *Hermes*, III, 56, 96; Borghesi, *Œuvres complètes* IV, 120; V, 22), și a stat acĭ duoĭ saŭ treĭ anĭ; urméză decĭ că legațiunea luĭ Calpurniu Macer Rufus a avut loc de la a. $^{111}/_{112}$—$^{114}/_{115}$, cînd a fost înlocuit cu Q Pompeius Falco (vedĭ maĭ sus No. 6).

Prin urmare data diplomeĭ luĭ Traian găsită la Adam-Klissi póte fi unul din aceștĭ treĭ anĭ.

Din cele treĭ escadróne de cavalerie și șépte cohorte de pedestrașĭ, la care se referă diploma, cincĭ și anume:

ala I Vespas ana Dardanorum
ala 1 Flavia Gaetulorum
cohors Lepidiana peditata
cohors 1 Bracaraugustanorum și
cohors II Lucensium

sunt pe deplin sigure, întru cît numele lor se citesc în cele două fragmente ale diplomeĭ.

La acestea maĭ putem adăogi cu un mare grad de propabilitate: *cohors II, III* și *VII* **Gallorum**, de óre-ce în textul 8 *a*,

se află: *et* II et III et VII...., și aceste treĭ cohorte cu numerile II, III și VII nu le găsim în Moesia Inferióră de cît cu numele *Gallorum*; (C. I. L. III, diploma No. XX, și Archacol — Epigr. Mittheil. XI, p. 11); altă probă o găsim în textul 8 *b*, unde înainte de ET SVNT se află partea finală a unuĭ cuvînt... RVM, deci, *Gallo*RVM.

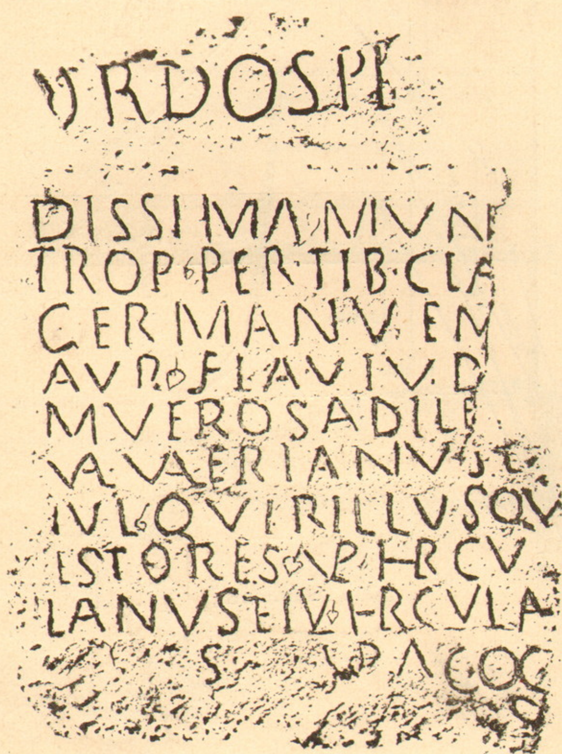
Cît pentru:

ala I Pannoniorum și
cohors Ubiorum

ce am introdus în restituirea diplomeĭ, ne am basat pe faptul că ele figuréză în diplomele militare ale luĭ Traian din anul 100 (diploma No. XX din C. I. L. III și diploma de la Oltina Arch.-Epigr. Mitth. XI), și că numele lor ocupă tocmaĭ spațiul care remîne gol în textul diplomeĭ.

No. 9

Altar de piatră de var, înălțime 0,75 m. lățime 0,40 m. găsit în anul 1882 într'un cimitir turcesc de lîngă satul Cherem-Cuiusu, plasa Medgidie, nu departe de Adam-Klissi. Se află în Museŭl Național.

„*Ordo spl [endi] dissima (sic) mun [ic] (ipii) Trop (aei) per Tib (erium) Cla [ud] (ium) Germanu (m) e (t) M (arcum) Aur (el)um) Flaviu (m) d [uu] mveros a (e) dile [s], Val (erius) Valerianus e [t] Iul (ius) Quirillus qu (a) estores, Ulp (ius) H (e) rculanus et Iul (ius) H (e) rcula [nu] s [ma] g (istros) pag (i) Oc. . . . . . [po] s (uit)*".

Adică:

„Prea strălucitul Senat al Municipiuluĭ Tropaeum, prin Tiberius Claudius Germanus și Marcus Aurelius Flavius duumvirii edilĭ, Valerius Valerianus și Iulius Quirillus questorĭ, Ulpius Herculanus și Julius Herculanus, prin magistriĭ paguluĭ Oc. . . . . . a pus (monumentul)".

In 1882, publicând acéstă inscripțiune în *Archaeol.-Epigr. Mittheilungen* din Viena (vol. VI p. 16 No. 29, de unde s'a reprodus în Supplementum volumuluĭ III din C. I. L. No. 7.484), propuneam a se citi primele două rândurĭ ast-fel: *ordo spl [endi] dissima mun (icipii) [Tom (orum) me] trop (olis)*, cugetând la orașul Tomis, singurul din tótă Moesia Inferióră, care a fost onorat cu titlul de *Metropolă*. Acéstă restituire oferea însă două dificultățĭ : nu era loc pentru săparea atâtor cuvinte și apoĭ monumentul s'a aflat prea departe de Tomis saŭ Constanța.

Cu ocasiunea mergereĭ nóstre la Roma, în luna Ianuarie 1891, studiind monumentul luĭ August de la *Turbia* (lângă Monaco), am venit la ideia, că precum trofeul luĭ August, ridicat de acest împărat cu ocasiunea învingereĭ popórelor Alpine, a dat naștere în jurul sĕŭ unuĭ oraș, care 'șĭ-a tras numele de la monument : *Tropaea-Augusti* (la Ptolomeŭ : Τρόπαια Σεβάστοῦ), de unde derivă numirea de adĭ : *la Torbia* saŭ *Turbia*, — tot asemenea în Dobrogea, trofeul luĭ Trajan, înălțat pentru eternisarea supunereĭ poporuluĭ dac, a trebuit să dea naștere în vecinătatea sa unuĭ oraș cu numele de *Tropaeum Trajani*, saŭ numaĭ *Tropaeum*. Acéstă analogie am confirmat-o apoĭ cu inscripțiunea de maĭ sus, în care, în loc de *Municipium Tomorum metropolis*, am propus să se citéscă pur și simplu : *Municipium Tropaeum*, ceea ce și spațiul și locul provenienţeĭ monumentuuĭ permit cu siguranță. Ipotesa mea, emisă într'o ședință publică a institutuluĭ archeologic din Roma (la $^{11}/_{23}$ Ianuarie 1891), am repetat-o în sînul societățeĭ archeologice și filologice din Viena (ședința din $^{12}/_{24}$ Februarie acelaș an), ca și în ședința publică de la 15 Aprilie 1891 a Academieĭ Române. Ea a fost pe deplin și în chip fericit confirmată prin săpăturile din vara anuluĭ 1891, întreprinse în castru de la Adam-Klissi, anume prin descoperirea în ḑiua de 15 Iulie a pietreĭ cu inscripțiunea dedicată împĕratuluĭ Traian de către locuitoriĭ *Trajanenses Tropaeenses* în anul $^{115}/_{116}$, și a alteĭ pietre, găsită câte-va sĕptămânĭ maĭ în urmă, cu numele unuĭ *duumviralis Munic (ipii) Trop (aei)*.

Existența acestuĭ municipium este acum pe deplin sigură. Monumentul reprodus maĭ sus (No. 9) arată, prin forma stricată a literilor sale, finea seculuĭ al treilea, începutul chiar al seculuĭ următor. El constată dar că în acest timp orașul încă se bucura de prosperitate și de instituțiunile sale municipale; senatul sĕŭ se mândrea cu titlul— de și exprimat într'o barbară latinéscă— de *ordo splendidissima* (în loc de splendidissimus); precum la *Roma*, praetorele se considera ca un *collega minor consulum* (colleg maĭ mic al consulilor), tot astfel la *Tropaeum*, aediliĭ (aediles), ceĭ însărcinațĭ adică cu poliția piețeĭ, a stradelor, băilor și edificiilor, se socoteaŭ colegĭ maĭ micĭ (collegae minores) aĭ duumvirilor (corespunḑĕtorĭ cu ceĭ douĭ consulĭ la Roma), numindu-se : *duumviri aediles* și formând cu aceștia colegiul celor quatuorviri; afară de eĭ, maĭ eraŭ încă douĭ *quaestores*, însărcinațĭ cu administrarea financelor; că în fine, lângă *Tropaeum* exista un pagus, al căruĭ nume *Oc. . . . .* nu'l putem completa, dar pe teritoriul căruia s'a ridicat piatra cu inscripțiunea ce comentăm.

Analele maĭ departe ale *Tropaeuluĭ* dobrogean staŭ îngropate sub ruinele seculare ale lagăruluĭ de lângă satul Adam-Klissi. Ele vor veni să adaoge nouĭ și interesante paginĭ la istoria epoceĭ imperiale a Statuluĭ roman, și în special la istoria provinciilor dunărene.

Până atuncĭ să notăm încă, că într'o inscripțiune grecéscă găsită în Lydia (C. I. Gr. No. 3.497), un T. Antonius Claudius Alfenus Arignotus, care trăia sub Caracalla, se numesce între altele *curator* saŭ λογιστής al orașuluĭ *Tropesios* (Τροπήσιος), care póte fi *Tropaeum* din Dobrogea, și că geograful bizantin Hierocles, în opera sa *Synecdemos* (Veterum Romanorum itineraria ed. Wesseling. p. 637), vorbind de orașele Scythieĭ (Dobrogea), le enumeră ast-fel :

Nume grecescĭ	Nume latinescĭ	Nume moderne corespondente
1. Τόμις	Tomis	Constanța.
2. Διονυσόπολις . .	Dionysopolis . . .	Balcik
3. Ἄκραι	Acrae.	Akrania.
4. Καλλατις . . .	Callatis.	Mangalia.
5. Ἴστρος	Istrus	Karanasib și Kasapkioi.
6. Κωνσταντιανα .	Constantiana . . .	Constanța.
7. Ζέλδεπα . . .	Zeldepa	X.
8. Τρόπαιος	*Tropaeum*.	*Adam-Klissi*.
9. Ἀξιούπολις . . .	Axiupolis.	Hinok (lângă Cerna-Vodă.
10. Καπίδαβα . . .	Capidava.	Ceatalorman.
11. Κάρσος	Carsum	Hîrșova
12. Τρόσμις	Troesmis	Iglitza.
13. Νοβιόδουνος . .	Noviodunum . . .	Isakcea.
14. Αἴγισσος	Aegissus	Tulcea.
15. Ἀλμυρίς	Halmyris. . . .	Lângă lezero Razelum.

Din aceste 15 orașe, cele șése d'ântêiŭ sunt situate pe lângă ţĕrmul măreĭ Negre, urméză apoĭ *Zeldepa* și *Tropaeum*, ce trebuesc căutate în interiorul țĕreĭ, și în fine alte 7 situate pe malul drept al Dunăreĭ.

Τροπαιος corespunde deci situațiuneĭ geografice a ruinilor de lângă monumentul Adam-Klissi.

Cât pentru *Zeldepa*, putem deja anunța, că suntem pe drumul de a'ĭ determina cu precisiune situațiunea. Acest oraș nu a fost departe de Adam-Klissi, și pare a fi avut o mare întindere, judecând dupe ruinile însemnate ce a lăsat.

Dar despre acésta, — cu altă ocasiune.

Gr. G. Tocilescu.

CALCULU APLICAT LA CONSTRUCȚII

UN RESERVORIU DE ZIDĂRIE

In maĭ multe numere anteriore am avut ocasiune a comunica cititorilor *Analelor*, procedeurile practice de calcul aplicat la construcțiĭ.—Urmărind interesantele lucrărĭ ale d-luĭ Barré, dăm adĭ *calculul unuĭ reservoriŭ de zidărie*, indicat în fig. 1 de maĭ jos:

Zidul acestuĭ reservoriŭ are să resiste: 1º la împingerea apeĭ al căreĭ nivel póte să crescă pînă la nivelul B. B, situat la 2 metri d'asupra fundului; și 2º la împingerea bolțeĭ ce acopere basinul împreună cu supra-încărcarea pînă la planul orizontal O H.

1-iŭ. Inpingerea apeĭ.—Presiunea produsă pe fața interióră și înclinată B E′ a ziduluĭ reservoriuluĭ este suma presiunilor elementare, produse pe acest zid; aceste presiunĭ crescênd de la nivelul superior B B al basinuluĭ pînă la fundul P′P″.

Pe fie-care element superficial al pereteluĭ B E′, presiunea apeĭ se mĕsóră prin greutatea uneĭ prisme de apă, avînd de basă elementul considerat și de înălțime distanța verticală care separă elementul de nivelul superior B B′.

Cînd peretele B E′ este vertical, presiunea totală ce suportă se mĕsóră cu greutatea uneĭ prisme de apă care are de basă un triunghiŭ dreptunghiŭ isoscel, a căruĭ hypotenusă B T este înclinată de 45 grade cu orisontul.—In casul actual, peretele B E′ nu e vertical, dar nu vom ține socotélă de mica sa înclinare și pentru a simplifica vom admite că presiunea e dată de greutatea presiuneĭ ce am definit maĭ sus. Resultă de aci că presiunea pe zidul B E′, avînd lungimea de un metru în sensul perpendicular planuluĭ figureĭ, este exprimată prin secțiunea presiuneĭ considerată, multiplicată cu un metru și 1000 kgr., greutatea unuĭ metru cub de apă. Acéstă presiune e decĭ (2 metri fiind adîncimea apeĭ):

$$q = \frac{2^m \times 2^m}{2} \times 1^m \times 1000_k = 2000 \text{ kgr.}$$

Acéstă presiune este orizontală și trece prin centrul de gravitate G, al prismeĭ de apă (*teoretice*), care centru este la a treia parte din adîncimea de 2 metri a apeĭ, începînd de la fundul basinuluĭ P′ P″. Acéstă presiune q trebue să fie combinată cu presiunea bolțeĭ ce vom determina maĭ jos.

2. Inpingerea bolțiĭ. Vom indica pe scurt procedeul de urmat spre a determina în mod grafic acéstă împingere. Vom evalua greutatea zidăriĭ cu 2200 kilograme metru cub și greutatea umpluturiĭ D H O D′ cu 1500 kgr. metru cub; pentru umplutură însă se reduce grosimile verticale O D′ în raport cu densitățile celor doue materiale, adică în raport de 22 la 15 saŭ de 3 la 2, aproximativ. Ast-fel se înlocuește linia O H prin O′ H′ și umplutura reală, prin trapezul D′ H′.

Acéstă substituție permite de a confunda supra-încărcarea redusă D′ H′ cu restul zidăriĭ. In fine să fracționăm masa totală a construcțiuneĭ în treĭ masivĭ: 1º A H′ F C B A, a căruĭ presiune pe rostul B C. o căutăm; 2º masivul B O′ F C B E′ E B″ S R a căruĭ presiune pe planul orizontal E E′ o vom calcula; 3º masivul inferior E E′ P′ P a căruĭ presiune pe basa P P′ o vom căuta.

Centrul de gravitate al acestor treĭ masivurĭ sunt respectiv G'_1 G_2, G_3, și greutatea lor socotită dupe datele figurĭ și a cîte 2200 kgr. metru cub, sunt:

P_1=2700 kgr. P_2=5600 P_3=1900

Bolta fiind în arc de cerc, putem admite că, în casul cînd bolta s'ar crăpa la chee, înpingerea orizontală ar trece prin *m* la a treia parte din înălțimea de grosimĭ la cheie. Prin acest punct *m*, să ducem o orizontală pînă în verticala ce trece prin centrul de gravitate G′ al primuluĭ masiv A H′ F C B A și să construim triunghiu dreptunghiu *h i j* a căruĭ nălțime *h i*=2700 kgr. (greutatea acestuĭ masiv) și a căruĭ hipotenusă *h j* trece în *n*, situat la a treia parte din rostul B C, din partea intradusuluĭ. Acest triunghiŭ ne dă înpingerea orizontală la vîrful bolțiĭ, adică:

H=4200 kgr.

și înpingerea oblică pe rostul B C, adică:

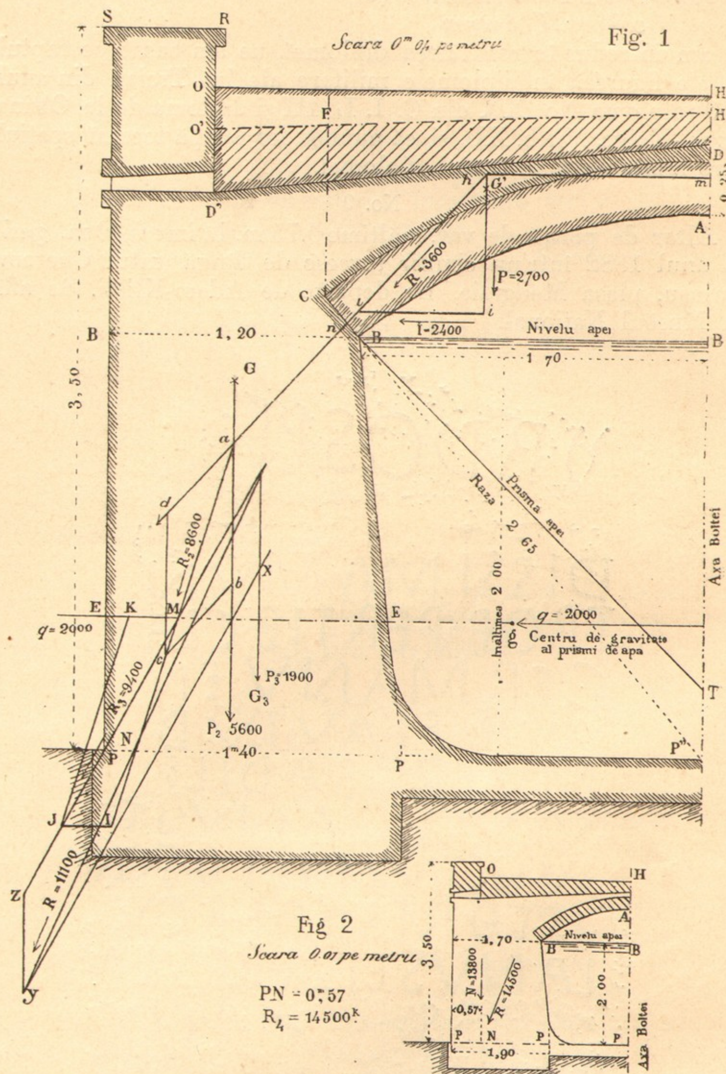
R_1=3600 kgr.

Resultanta R_1 combinată cu greutatea P_2=5600 kgr. a celuĭ de al doilea masiv (aplicată la centrul de gravitate G_2 a acestuĭ masiv) ne dă o nouă resultantă R_2 (diagonala paralelogramuluĭ *a b c d*) a căruĭ valóre este:

R_2=8600 kgr,

Acéstă resultantă R_2 este aplicată în M pe base E E′ a celuĭ de al doilea masiv.

Acéstă înpingere oblică R_2, combinată cu înpingerea orisontală q=2000 kgr. de apă, ne dă cu ajutorul paralelogramuluĭ M I J K, noua resultantă R_3=9400 kgr. aplicată în acelașĭ punt M pe planul E E′. In fine R_3 combinat cu greutatea

R_1 = 3600 kilogr

P_3 =1900 kgr. (aplicată în centrul de gravitate G_3 a acesteĭ greutățĭ) a celuĭ de al treilea masiv de zidărie E E′ P′ P ne dă cu ajutorul paralelogramuluĭ V X Y Z resultanta finală

R_4=11100 kgr.

aplicată în punctul N pe basa P N P′ a zidului. Acéstă resultantă trece fórte aprópe de muchia P a zidului, căcĭ P N=0^m1. Resultă de aci că presiunea de 11.100 kgr. va strivi unghiul N P. Trebue dar să se îngróșe zidul la basă. Am mărit *a priori* acéstă grosime cu 0^m50 pe tótă înălțimea zidului și am încercat dispoziția din fig. 2. Construind o nouă epură, ne am asigurat că noua resultantă finală R_4 are ca valóre:

R_4=14.500 kgr.

și că trece la depărtare de 0^m,57 de muchia P. In aceste condițiĭ, presiunea normală în N este egală cu

N=13,800 kgr.

După acéstă valóre, presiunea maximă pe metru pătrat, lîngă muchia P, va fi:

$$\frac{13\,800 \times 2}{e} = \frac{27.600}{1^m.90} = 14.000 \text{ kgr.}$$

saŭ 1_k,45 pe centimetru pătrat. Acéstă presiune este slabă și cu bune materiale putem îndoi saŭ întrei. N'avem de cît să subțiem zidul luînd s. e o grosime de 1^m,60 jos; acésta ne va da un spor de o grosime de 0^m,20 peste cea proectată. Cu ajutorul uneĭ noĭ epure trebue verificată acéstă grosime.

Dînd o înclinare în exteriorul zidulul S P (fruct) se va obține o mare ieconomie de materiale, căcĭ acésta va permite să se dea zidului o basă P P′ destul de mare cu 1^m,50, tóte încărcările fiind duse pe dreapta figurĭ.

NOTE DE CALATORIE

DE

G. STERIAN

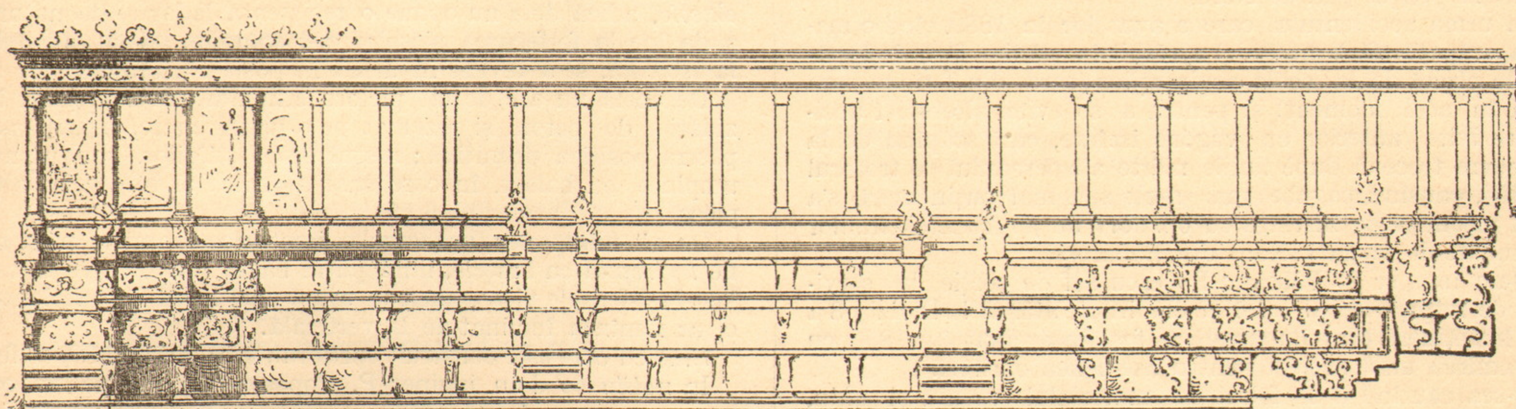
ARCHITECT

Strane din biserica Sf. George

VENETIA

(Vedĭ anul II No. 9)

Vedere și tăere în lung

Planul

OPRITORI DE VAGOANE DIN GARA NORD DIN BUCURESCÏ

Se scie că gara de adĭ de la Bucureştĭ (Nord) este o gară *terminus*, care dă acces la peron pentru cincĭ căĭ, din carĭ două destinate trenurilor de călătorĭ, sositóre şi pornitóre, iar cele alte treĭ destinate la garareа vagónelor necesare la compunerea diferitelor trenurĭ de călătorĭ.

Se vede de aci că pe aceste *cincĭ* liniĭ se fac continuŭ, dịua şi nóptea numerόse *manevre*, pentru a compune şi descompune trenurĭ, şi pentru a le aduce şi porni de la peron pentru trebuinţele călătorilor; şi cu tóte acestea este inesplicabil cum de la 1872, cînd s'a dat în exploatare linia Bucureştĭ-Roman şi pînă acum treĭ anĭ, acéstă gară nu a fost înzestrată cu *opritorĭ*, la capetele celor cincĭ liniĭ carĭ se termină în pragul gărĭ de Nord.

In urma accidentuluĭ care a avut loc în 1889, cînd o maşină scăpată (fără mecanic) a rĕsbit în clădire fărîmînd păretele claseĭ de la şcóla aspiranţilor (care din fericire era gólă în acel moment) şi pentru a se evita alte micĭ accidente ivite anterior cu vagóne isolate, carĭ scăpînd de la manevre treceaŭ dupĕ liniile mórte ale peronuluĭ pe trotórul clădiri, causînd pagube maĭ mult saŭ maĭ puţin marĭ, s'a luat mĕsurĭ a se înzestra cu *opritorĭ de fer* capetele liniilor înfundate de la gara Nord din Bucureştĭ.

D-nu inginer P. Paşcanu-Popescu şef de secţie la serviciul de întreţinere al caleĭ şi clădirilor, ataşat la Divizia 3-a de întreţinere (din Bucureştĭ) a fost însărcinat în 1890 cu întocmirea unuĭ project pentru asemenea opritorĭ.

D-sea căutînd a se folosi de materialul vechiŭ şi eftin, care abundéză la căile ferate, a compus opritorul cerut *numaĭ din şine-vechĭ* şi l'a înzestrat cu tampóne, aşa după cum este arĕtat în desenurile alăturate.

MĔSURĂTOR ŞI DEVIS ESTIMATIV

Opritor de şine vechĭ, înfiinţat în gara de Nord (Bucureştĭ)

No. curent	ARATAREA lucrărilor saŭ părţĭ de lucrărĭ cu indicaţiunea natureĭ lor	No. părţilor saŭ pieselor simple	DIMENSIUNI REDUSE: Lungimea	Lăţimea	Inălţimea saŭ grosimea	Supr., Vol. s. Gr.: Auxiliare	Parţiale	Definitive	Preţul unitar	SUMA: Parţial	Total
1	*Săpătura pentru înfigerea opritoruluĭ* (stîlpĭ verticalĭ).	Total .		. . . .	. . . .	. .	m. c.	5,695	1,20[1]	6,43	
2	*Dărîmarea şi reaşezarea bordureĭ şi dalagiuluĭ* actual de la peron împreună cu zidăria de sub bordură pentru a se putea executa zidăria fondaţiunilor de reazăm de la extremitatea proptelelor.	Total .		. . . .	. . . .	. .	m. c.	2,234	6,00	13,40	
3	*Zidărie de piatră brută* cu mortar de var hydraulic	Total .		. . . .	. . . .	. .	m. c.	0,655	31,00	20,31	
4	*Zidărie de lespeḑi* (dalle şi mortar de var hydraulic.	Total .		. . . .	. . . .	. .	m. p.	2,08	13,55[2])	28,18	
5	*Zidăriĭ de cărămidă* cu mortar de var hydraulic pentru păreţiĭ lateralĭ de la camera reazămilor .	Total .		. . . .	. . . .	. .	m. c.	0,155	30,00	4,65	
6	*Zidărie de beton* cu mortar de var hidraulic. . .	Total .		. . . .	. . . .	. .	m. c.	1,662	21,00	34,90	
7	*Pietriş ciuruit* pentru complectarea după înfigerea şi înzidirea opritoruluĭ .	Total .		. . . .	. . . .	. .	m. c.	1,864	6,00	11,18	
8	*Şine vechĭ typ 30.* . . .	Total .		. . . .	. . . .	. .		1323,6	0,044	58,24	
9	*Eclie vechĭ typ 30.* . .	Total .		. . . .	. . . .	. .		21,00	0,03	0,63	
10	*Bulóne de eclise typ 30.*	Total .		. . . .	. . . .	. .		22	0,12	2,64	
11	*Bulóne de inimă* (0.20) p. traverse speciale şi pentru încheerea proptelelor cu stîlpĭ	Total .		. . . .	. . . .	. .		30	0,70	21,00	
12	*Pene de contraşine* de inimĭ typ 30 la încheerea proptelelor cu stîlpi .	Total .		. . . .	. . . .	. .		12	0,80	9,60	
13	*Niturĭ de 15* m/m diam. în total 148 buc. suta.	—		—	—	—			5,20	7,70	
14	*Corniere* L de 120×120 / 15	Total .		. . . .	. . . .	. .		36 kg	0,50	18,00	
15	*Fer* ⊔ de 300×120×120 / 10	Total .		. . . .	. . . .	. .		43,200	0,50	21,60	
16	Trăgĕtor de 2.10 m. lungime şi de 30 m/m diam Cruce st. Andreĭ cu inel de 30 m/m diam . . . Inelu.	Total .		. . . .	. . . .	. .		46,200	0,80	36,96	
17	*Traverse speciale* pentru aşezarea caleĭ de. . . .	Total .		. . . .	. . . .	. .		6	6,30	37,80	
18	*Accesoriĭ.*	bucăţĭ		. . . .	. . . .	. .					
19	Aşezatul	»		. . . .	. . . .	. .				111,38	
	Total . . .									600,00	
	Neprevĕzute şi diverse .									100,00	
	Total general. .									700,00	

[1]) Acest preciŭ coprinde şi desfacerea linieĭ existente.

[2]) Coprinde şi un mic strat de beton.

Notă. — Preţurile ferăriĭ sunt după catalogul oficial C. F. R.

Acest opritor ast-fel compus şi care a fost admis de Direcţiunea C. F. R. a fost executat în acelaşĭ an la cîte cincĭ liniĭ de la peronul găreĭ de Nord în Bucureştĭ. Costul unuĭ exemplar a fost de 700 leĭ, şi dăm maĭ jos devizul detaliat al lucrăreĭ.

Resistenţa acestor opritorĭ, a fost încercată, de două orĭ pînă acum, şi la puţine ḑile dupĕ construcţia lor; cînd aŭ scăpat la manevre un numĕr de opt saŭ ḑece vagóne cuplate şi isbind în opritor, a făcut un sgomot care a sdruncinat întreaga clădire.

Cu tóte acestea opritorŭ nu aŭ suferit nicĭ o stricăciune şi nicĭ nu a fost mişcat din poziţia luĭ verticală; pe cînd opritori de alte sisteme, de lemn, saŭ de fer şi lemn, sunt aprópe regulat rĕsturnate în urma unor loviturĭ maĭ micĭ.

Construcţia acestuĭ opritor e basată pe principiul de *a fi elastic*, adică de a nu opune o resistenţă la lovire de natură a da loc la forfecarea pieselor ce-l compun, ci de a ceda la isbitură, şi a reveni în urmă în poziţia primitivă.

De aceia nu are de cît picioru stîlpuluĭ vertical aşezat în zidărie de beton, şi rezemat pe o piatră mare, pentru a-şĭ păstra positiea primitivă; restul gropi stîlpilor, sunt numaĭ umplute cu balast, în care sunt aşezate şi tóte cele alte piese.

De alt-minterelea, aşa cum e făcut, acest opritor póte să fie *îndreptat* cu braţele, fiind puţin băgat din noŭ puţin balast la diferitele piese, dacă în urma uneĭ lovirĭ fórte violente, el ar rĕmînea înclinat de la verticală.

Şina cu care este construit opritorul, este de tipul 30, de fer.

In *notiţa* ce d-nu inginer P. Popescu-Paşcanu ne va comunica asupra *întrebuinţări şinelor vechĭ de drum de fer în construcţiĭ*, se vor vedea dimensiunile detaliate, momentul de inerţie, şi suprafaţa profiluluĭ şi a celor alte tipurĭ de şine usitate la căile ferate romîne. S.

SOCIETATEA ARCHITECŢILOR ROMÎNI

BANCHETUL ANIVERSAR

Conform votuluĭ adunăriĭ din şedinţa de la 20 Februarie 1892, banchetul aniversar al Societăţiĭ a avut loc în séra de 27 Februarie 1892 la marele otel de pe bulevard.

Dorinţele d-lor Mandrea şi Cucu aŭ fost depăşite, o constatăm. Cel d'întiiŭ ceruse un minimum de 20 comeseni. D. Cucu mersese maĭ departe, ridicînd numĕrul la 25. Societatea admisese prin vot propunerea d-sale. Aşteptările tuturor aŭ fost întrecute.

Frontisficiul albumuluĭ-*menu*, datorit d-luĭ Georgescu şi pe care îl reproducem aci a fost bine primit; comeseniĭ i-aŭ adus felicitărĭ pentru lucrarea d-sale mult reuşită.

Cadrul din.... *Tabla materialelor* se datoreşte d-luĭ Oscar Beniş, lectoriĭ noştri, îl pot aprecia, căcĭ ne-am grăbit de asemenea a-'l reproduce.

O adevĕrată inovaţiune . . . tabla materialelor ! . . Cartă de bucate în limba romînă ! Ceva cam necunoscut la noĭ ! Gluma nu lipseşte din astă tablă : Sosul restaurator . . . curcan fript ! . . . prăjinile de sparanghel . . . aŭ aţiţat rîsul şi aŭ mărit pofta.

* * *

La banchet aŭ luat parte *29 de membriĭ*; el a fost prezidat de d. Orĕscu, preşedintele Societăţiĭ, având la drépta pe d. Olănescu, ministrul lucrărilor publice şi la stînga pe d. Panu, senator, amêndoĭ membriĭ onorificĭ. In faţa d-luĭ Orĕscu se afla d. Beniş tatăl, vice-preşedintele Societăţiĭ, locul din drépta era reservat d-luĭ Nicolae Cerchez, deputat; în ultimul moment d-sa s'a scuzat, lucrărĭ urgente reţinîndul aiurea; la stînga se afla d. architect Sterian, deputat.

Conform votuluĭ Societăţiĭ, ca membriĭ propuşi să pótă fi admişĭ la banchet, aŭ asistat d-niĭ Tomn Dobrescu, Cosăcénu şi Mitachi.

Aŭ luat parte în total d-niĭ :

Al. Orĕscu	Georgescu I.	Marinescu C.
C. Olănescu	Petricu P.	Călinescu Gr.
G. Panu	Rosnovanu I.	Socolescu T. (Ploeştĭ)
C. Beniş	Nedelescu R.	Beniş fiul
G. Sterian	Konstantinescu I.	Săvulescu A.
T. Dobrescu	Pompilian	Maimarolu D.
P. Cosăceanu	Cucu N.	Mandrea G.
Mitachi	Negrescu	Socolescu I.
Xenopol F.	Pop. Paşcanu	Ciocarlan St.
Mincu I.	Stravolca N.	

Seria de cuvîntărĭ, toaste, dialogurĭ, a ţinut aprópe treĭ ore. Noĭ ne am silit de a reproduce aprópe tot ce s'a zis la acest banchet, întîia aniversare a fundăriĭ Societăţiĭ architecţilor.

Cel întîiŭ toast e ridicat de preşedintele Societăţiĭ d. *Orĕscu.*

„Cu toţiĭ simţim bucuria de a avea în mijlocul nostru pe d. Olănescu, actual ministru de lucrărĭ publice, pe d. Panu mare publicist, pe d. pictor Pompilian".

D-sa crede de întîia datorie de a ura sănătate suveranuluĭ „ce 'şĭ dă ostenéla să facă prosperitatea ţăriĭ".

Apoĭ aminteşte că impulsiunea formăriĭ Societăţiĭ a fost dată cu ocasiunea banchetuluĭ d-lor Wallot-Jolly. Uréză progres Societăţiĭ, care are de scop răspîndirea frumosuluĭ şi a bineluĭ.

D. *Olănescu* „Domnilor ! să-'mĭ permiteţĭ a vĕ mulţumi pentru distinsa onóre ce mi-aţĭ făcut, de a mĕ alege membru onorar al Societăţiĭ, şi mă măgulesc de acéstă onóre, că nu datorez alegerea mea întîmplăriĭ de a fi adĭ ministru, ci amintirea de a fi căutat să formez odinióră cu veneratul d. Orĕscu o Societate. Ceea-ce n'am putut îndeplini noĭ, aţĭ îndeplinit d-vóstră. Din inimă vĕ felicit şi vă urez prosperitate. Inutil să vă arăt serviciile ce adunarea architecţilor póte aduce Statuluĭ şi d-vóstră.

Sunt sigur că şi Societatea de architecţĭ, ca şi întîia născută, Societatea politechnică va da róde devenind în curînd o Societate de utilitate publică.

Aşĭ fi pe deplin fericit, domnilor, dacă aşĭ putea obţine de la adunările legiuitóre pentru d-vóstră, recunóşterea dreptuluĭ de persónă morală şi juridică".

D. *Sterian.* „Sunt sigur, domnilor, că fie care credeţĭ, că eŭ ca deputat trebue să ţin cuvêntărĭ întregĭ, căcĭ aşĭ avea póte obiceiul de a vorbi frumos . . . vă înşelaţĭ.

Reclam indulgenţa tuturor, n'am talentul oratoric ; prin urmare mĕ voi mărgini a vĕ spune o poveste.

Era odată . . . ca nicĭ odată . . . Era un timp cînd ingineriĭ şi architecţiĭ se duşmăneaŭ fórte, afacerile lor nu se potrivéŭ de loc şi eraŭ zilnic la cuţite. De atuncĭ aŭ trecut vremurĭ şi s'aŭ schimbat lucrurile.

Ingineriĭ aŭ devenit artişti şi architecţiĭ daŭ dovedĭ de cunoştinţe seriόse în ştiinţele aplicate. Ar crede cine-va că acésta póte maĭ constitue o rivalitate. Azĭ în tóte ţările civilizate s'a hotărît între ambele ramurĭ o colaboraţiune strînsă. Acéstă colaboraţiune datorită silinţelor, necesităţilor, nu maĭ dă loc la nicĭ o rivalitate, ci numaĭ şi numaĭ la o armonia deplină în lucrărĭ ; aşa e în Francia, în Englitera, şi Italia.

La noĭ lucrurile în tóte, aŭ venit şi maĭ încet şi maĭ tîrziŭ. Dacă în momentul de faţă nu e încă săvîrşită unirea, causa nu e alta de cît o diferinţă de formă. Ea va dispare.

Cred că şi dv. în unire cu mine aveţĭ aceleaşĭ ideĭ.

Organizarea corpuluĭ technic, prevĕzînd şi pe architeţĭ, — organizare ce d. Olănescu va face, cestiunea fiind în studiŭ — va avea asemănarea uneĭ plante cu douĕ tulpine, plantă din care vor eşi fructe. Ridic acest toast în sănătatea d-luĭ Olănescu, care în tot-d'a-una ne-a sprijinit.

Doresc, domnilor, ca în anul viitor să ne găsim la aceiaşĭ masă ingínerĭ şi architecţĭ cît se póte de numeroşĭ.

D. *Panu.* „D-lor vĕ mulţumesc de a fi ales în Societatea dv. ca membru onorific de şi azĭ nu maĭ sunt publicist.

Dacă am luat apărarea architecţilor este, că eŭ sunt convins, că romînul în lumea asta póte face totul. Eĭ dovedesc că sunt ómenĭ de ştiinţe, de arte, ingínerĭ, architecţĭ, medicĭ, ómenĭ politicĭ, diplomaţĭ, ómenĭ de litere...

Cine n'are încredere în dv. e că nu-'şĭ dă séma, că romînul e în stare să pótă fi om de artă. Inchin în prosperitatea arteĭ romîne şi în sănătatea dv., a architecţilor romînĭ."

D. Socolescu, directorul revisteĭ *Analele Architectureĭ*, (ce a intrat în al treilea an al vieţiĭ, avînd să lupte cu multe greutăţĭ) a avut fericita ideiă să adune într'un album de XIV pagine sub titlul, *Colecţiune de elemente romîneştĭ*, reproducerea celor maĭ frumóse bucăţĭ de sculptură şi achitectură, apărute în ceĭ douĭ anĭ aĭ *Analelor.*

Albumul a fost distribuit tuturor comesenilor „spre amintirea primeĭ aniversărĭ a fondăreĭ Societăţeĭ Architecţilor romînĭ".

Secretarul Societăţeĭ dă citire următóreĭ telegrame din Iaşĭ, adresată Preşedintelui :

„Rog fiţĭ interpretul adîncilor mele regrete, că lipsesc astă-zĭ din mijlocul iubiţilor noştriĭ colegĭ — astă-zĭ prima aniversare a Societăţiĭ, zi mare pentru architecţiĭ romănĭ. Să fim veselĭ că s'a realizat una din aspiraţiunile nóstre prin fondarea Societăţiĭ, care simbolizéză unirea ; pentru a da róde să ne adăpăm veşnic la focul sacru al artelor şi al simţuluĭ romînesc.

Gabrilescu.

Se dă citire scrisoriĭ d-luĭ Nicolae Cerchez, care „rógă pe colegul sĕŭ Socolescu să bine-voiască a-'l scuza pe lîngă ca-

marazii întruniţi pentru a sărbători aniversarea fundării Societăţii architecţilor, că nu póte fi printre dînşii... Se asociază însă din tótă inima la urările, ce se vor face, pentru propăşirea acesteĭ bune şi folositóre Societăţi".

D. *Mincu*. „Domnilor, în urma cuvintelor d-lor Olănescu şi Panu, cărora îmĭ veţĭ da voiă să le mulţumesc în numele dv. ne am pătruns şi maĭ mult, că e fórte frumósă, e admirabilă instituirea Societăţeĭ architecţilor. Dee D-zeŭ, ca ea să propăşéscă. Trebuinţa de asociare este, trebuinţă mare de şi numĕrul architecţilor e restrîns." Continuînd d. Mincu aminteşte trista posiţiune ce aŭ avut'o în Societatea romînă ceĭ d'întîĭ medicĭ şi inginerĭ romînĭ, ce aŭ apărut acum 40—50 de anĭ.

„Domnilor, repet, trebuinţele sunt marĭ şi numĕrul architecţilor e mic, nădăjduesc că în afară de a fi reuniţĭ într'o asociaţiune plăcută, scopul nostru e de a merge tot înainte, căcĭ adĭ cu toţĭ avem o respundere.

Intr'un cerc restrîns, fie-care din noĭ a fost rĕspundĕtor personal, cînd însă un architect ia brevetul ca făcînd parte dintr'o Societate, acea Societate îşĭ asumă o responsabilitate faţă de fie-ce membru

Terminînd daţi'mĭ voe să ridic acest toast nu numaĭ *numĕruluĭ* ci şi *calităţiĭ*."

D. *Orĕscu*, cere voe să spună o poveste de ce erea Bucureşti şi cum a propăşit.

„Bucureşti se puteaŭ numi un sat, lăbărţat, fără nicĭ o regulă, în care nu se auzea de şosele, nicĭ de pavage. In mijlocul uliţelor se găseaŭ şanţurĭ, adîncĭ de un stînjen, acoperite cu bîrne de lemn de unde vine vorba *pod* — podul Mogoşóiĭ, podul tîrgul de afară, podul calicilor şi podul beiliculuĭ. — Aspectul erea îngrozitor; nu puteĭ trece pe pod de cît cînd erea uscăciune; cînd venéŭ ploile, podurile se umflaŭ şi le lua apa, ast-fel că trecerea erea oprită. Atuncĭ sosea inginerul cel mare, *polcovnicul de podurĭ*, ca să îngrijéscă şi să adune lemnele la loc!...

Iluminatul nu exista, comunicaţiunile nóptea se făcéŭ cu un felinar în mînă,. Eraŭ *masalagiĭ*, ce ardéŭ păcură şi mergéŭ înaintea cailor; boeriĭ ceĭ marĭ avéŭ cîte douĭ masalagiĭ.

Clădirile eraŭ orginale, *comode*, cu o straşină mare, antret vast. Higiena lăsa de dorit. Dîmboviţa avea un soi de canalisare cu taracĭ, adîncimea erea potrivită. Neexistînd poliţiă pe gîrlă se aruncaŭ tóte gunóele.

Cîtă deosebire între vremurile de atuncĭ şi cele de adĭ.

Architectuluĭ celuĭ maĭ vechiŭ, Fraivalt i se datoreşte casa Brâncovénu şi Pensionatul (fosta centrală de fete). Casa Vernescu (veche), Vilara, poliţia de acuma şi casa luĭ Bălăcénu în uliţa franceză. Apoĭ lucrurile aŭ stagnat. Villacrosse bun desemnator şi caricaturist, Burelly, Saint-Jean autorul palatului Stirbey, luĭ Villacrosse se datoréză casele Rioşanu şi fosta Veisa.

De la acea epocă vedem că s'aŭ ridicat multe clădirĭ. Cuĭ se datoréză multe dintr'însele, dacă nu architecţilor romînĭ? după indemnul d-luĭ Panu să mergem tot înainte căcĭ vom fi folositorĭ tuturor şi nouă înşine, pot să vă spun asta autorizat cum sînt de vîrsta mea."

D. *Mandrea*. Uréză sănătate şi mulţĭ anĭ preşedintelui, îĭ mulţumeşte de cele povestite.

D. *Maimarolu*. „Să imităm viaţa de muncă a d-luĭ Orĕscu, căcĭ vom fi sigurĭ de a merge tot înainte, pe calea progresuluĭ."

D. *Orĕscu*. „Tótă viaţa mea am lucrat, vă urez să ajungeţĭ vîrsta ce am şi să munciţĭ pentru binele public."

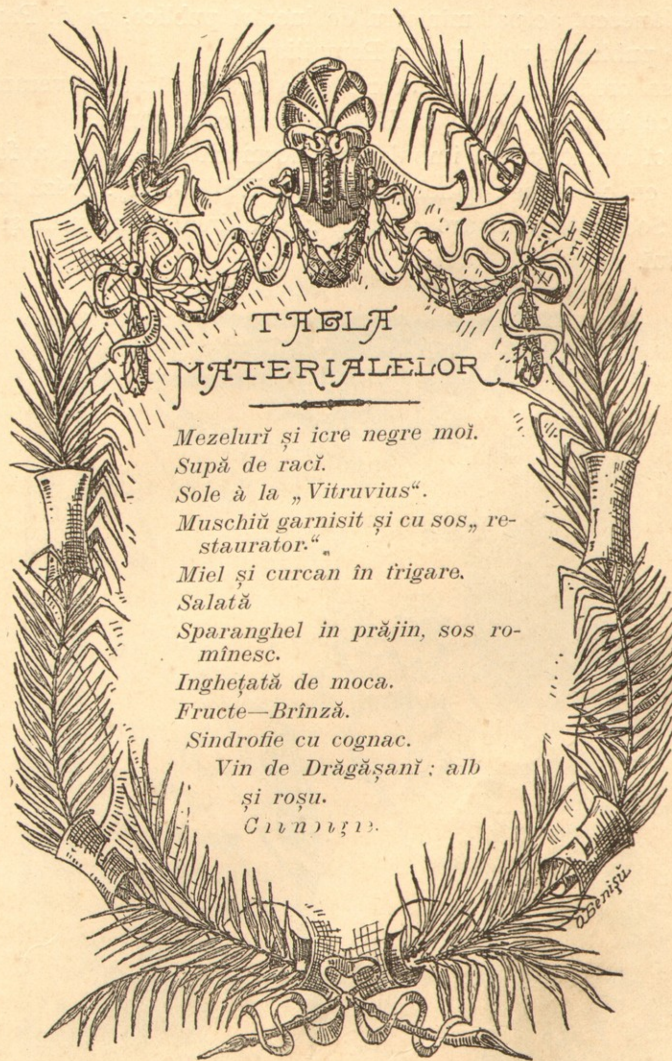
D. *Cucu*. „D-lor este văzut că am făcut progrese marĭ şi nu voĭ zice eŭ contrariŭ, nu suntem prea bătrînĭ şi vedem că sub ochiĭ noştri s'aŭ făcut şi fapte însemnate şi multe propăşirĭ; independinţa, regatul sunt de domenul public; s'aŭ întocmit căĭ ferate, telegraf, etc. s'aŭ format corpul de advocaţĭ, de medicĭ; medicul Kreţulescu, cel întîiŭ medic romîn e în viaţă. Azĭ numĕrul medicilor e numeros.

Acelaşĭ lucru putem spune de inginerĭ; corpul ingineresc acum 15—20 de anĭ era rĕstrîns, îl vedeţĭ astă-zĭ cît este de mare şi cum satisface tóte trebuinţele ţăriĭ. In fine iată format şi corpul de architecţĭ căruia îĭ doresc mult succes. Cel d'întîiŭ architect d. Orĕscu e printre noĭ.

Tóte cele realizate nu se datoreşte de cît vitalităţeĭ ce arenaţia nóstră.

Există stimul, există bune exemple. D. Orĕscu ne-a învăţat la şcólă, l'am văzut lucrînd şi azĭ e încă tînăr şi vine printre noĭ şi ne îmbărbătéză.

D. *Orĕscu*. „Eŭ la vîrsta de 75 anĭ nu sufer de nimic, sunt sănătos şi tuturor vă mulţumesc de afecţiunea ce îmĭ arătaţĭ."

Voĭ să vĕ amintesc zice d-sa că întîiul doctor romîn a fost Ştefan Episcopescu, care a şi scris asupra *Apelor metalice*. Un om ce tótă viaţa luĭ a fost tare prigonit de străinĭ, ***că nicĭ numaĭ putea să trăiască în ţara luĭ*** şi pe care d. Orĕscu l'a cunoscut. Sărmanul doctor nu era chemat de cît cînd se înbolnăvea vre-un ţigan, vre-un vizitiŭ, saŭ vre-o slugă. Eată starea în care eram noĭ romîniĭ.

D. *Cucu*. „Prigonirea a fost atît de mare în cît nicĭ istoria nu maĭ vorbeşte de Episcopescu."

D. *Orĕscu*. „El învăţase la Viena şi avea multe cunoştinţe.

D. *Maimarolu*. „D-lor, înainte de a ne despărţi, să nu uităm, că avem în mijlocul nostru doĭ ómenĭ ce lucréză; lor li se datoréză în mare parte înfiinţarea societăţiĭ nóstre, eĭ aŭ făcut o gazetă de architectură în ţară. Inchin în sănătatea luĭ Socolescu şi Ciocarlan.

D. *Sterian* ridică toast vechiuluĭ camarad de atelier *ancien* Mincu.

D. *Mincu* mulțumeşte.

D. *Pop. Păşcanu.* „Domnilor; s'a zis de colegiĭ noştriĭ, că corpul inginerilor cu al architecților va fi contopit într'un viitor apropiat, pentru că cerințele secoluluĭ şi ale progresuluĭ tind la atingerea acestuĭ rezultat

Nu trebue să uităm că în societatea nóstră sunt sculptorĭ şi pictorĭ, carĭ aŭ contribuit la realizarea progreselor dobîndite în țara nóstră, tot atît ca architecțiĭ şi ingineriĭ."

D-sa uréză sănătate sculptorilor şi pictorilor romînĭ şi exprimă dorința, ca societatea să desfiinţeze categoriile dintre membriĭ săĭ—societarĭ şi asociațĭ.

Dupĕ acésta d-nu Paşcan dă citire următórei poesiĭ :

Dupe vremurĭ mult uitate
Cînd Manole a trăit ;
Vremurĭ de mărețe fapte
Ca şi templul ce-aŭ zidit,
Astă-zĭ arta romînéscă
Răsădită d'aĭ sĕĭ fiĭ
Iarăşĭ o sĕ înflorescă
Pe-ale patriĭ cîmpiĭ.
Gustul de import dispare
Iute, cum a apărut...
Fără rădăcinĭ... O flóre,
N'are viață d'un minut...

D. *Orĕscu.* „D. Păşcanu mi-a luat înainte, pictoriĭ, sculptoriĭ, architecțiĭ se țin de mînă, eŭ le urez să mérgă tot înainte."

Aci d. Orĕscu aminteşte, cum s'a crezut multă vreme, că greciĭ n'aŭ avut pictorĭ ; cu dăsvăluirea Pompeiĭ şi astă legendă a căzut ; apoĭ vorbeşte de un profesor din Berlin pe timpul cînd d-sa studia, care ținea prelegerĭ de estetica şi istoria artelor. Zece lecțiunĭ le-a consacrat definițiuneĭ frumosuluĭ; mult timp s'a oprit asupra principiuluĭ *frumosul e util.* La asemenea principiŭ trebue să fie ațintită şi tinerimea artistică, ce cu plăcere vede că 'şĭ măreşte numărul pe fiă-ce ḑi.

D. *Nedelescu* închină în sănătatea d-luĭ pictor Pompilian, primul d-sale profesor de desemn.

D. *Xenopolu* vorbeşte cu căldură asupra întîilor architecțĭ romînĭ : George Assaky, Dumitru Berendeiu, Costinescu (ce a construit înainte de 1859) şi închină în sănătatea d-luĭ Orĕscu „ce este încă verde în mijlocul nostru".

D. *Cucu.* „D. Maimarolu a avut buna inspirație de a ne atrage atențiunea asupra celor ce luptă, celor ce aŭ înființat Societatea nóstră domniĭ Socolescu şi Ciocarlan".

Sfîrşeşte prin a inchina un toast d-lor Maimarolu Socolescu şi Ciocarlan.

D. *Mincu* „Aḑi nu se vorbeşte de cît de şcólă franceză şi germană, decĭ închin pentru architecțĭ viitoruluĭ nostru, cari vor vorbi numaĭ de şcólă romînéscă".

D. *Petricu* „In sănătatea d-luĭ Beniş, vice-preşedintele Societățiĭ şi vechiul meŭ profesor.

D. *Socolescu* „Iubițĭ camarazĭ şi respectabilĭ vechĭ saŭ *anciens.* Acum maĭ bine de un an, s'a ținut banchetul confraților streinĭ, chemațĭ de guvernul nostru a judeca concursul palatelor Cameriĭ şi Senatuluĭ. D. Wallot în discursul sĕŭ, a găsit că e un ce cu totul anormal ca architecțĭ ce aŭ luat parte la concurs cu atîta succes şi carĭ aŭ sub direcțiunea lor lucrărĭ însemnate staŭ depărtațĭ uniĭ de altiĭ. O asociațiune era de mult dorită ; cu tóte acestea vĕḑînd animațiunea cu care vorbea architectul strein, ne-a dat impulsiune.

Ideia de unire pornită a dat róde, asociațiunea există. De unde pînă ierĭ eram risipițĭ, astă-ḑĭ ne am dat mîna; ar fi fost să ajungem la ruşine, dacă nu am fi urmat povața d-luĭ Wallot, care ne spunea că dacă ar exista numaĭ treĭ architecțĭ, eĭ trebue să fie asociațĭ.

Cînd am fost la Berlin tómna trecută, m'am dus de am vizitat pe d-nu Wallot architectul parlamentuluĭ ; cel d'întîiŭ cuvênt a fost de a-'ĭ spune, că am înființat în fine o Societate şi că l'am ales membru de onóre. D. Wallot îmĭ rĕspunse: „Sunt vesel de noutatea ce 'mĭ aducețĭ. Orĭ de cîte orĭ vețĭ vizita Berlinul nu uitațĭ că avețĭ un bun prieten şi care nu vĕ uréză la toțĭ de cît succese". Nu vĕ putețĭ închipui cît de vesel era d-nu Wallot de noutatea ce i-am dus.

Din suflet regret, că nu pot ḑice aceleaşĭ cuvinte de acela ce era maĭ aprópe de noĭ ca sînge. Cine nu ştie de purtarea ce a avut față cu noĭ, d. Jolly şi de scrisórea trimisă gazeteĭ *L'Architecture* ; dațĭ'mĭ voiă să las uităriĭ astă tristă pagină..

Dacă într'o ḑi architecțiĭ aŭ primit invitarea să vie într'una din sălile Primărieĭ cu scop de a pune bazele uneĭ asociațiunĭ, de şi numĕrul celor de față a fost mic, entusiasmul a fost mare; ceĭ absințĭ aŭ semnat în urmă actul de naştere ; dacă s'a făcut acest pas, să nu uite nimenĭ că sămînța Societățiĭ a fost aruncată la banchetul Wallot-Jolly.

Cu ocazia baluluĭ Preseĭ, regele a trimes pentru album fraza bătrînă *verba volant scripta manent.* Ne am gîndit şi noĭ, că cele scrise nu se pierd ; dorința tuturor fiind de a pune în aplicare proverbul latin, am înființat şi o gazetă pentru architectură, cea d'întîiŭ ce a apărut şi apare în limba nóstră.

Aşa cred, că nu facem de cît operă de bunĭ patriоțĭ, avênd organul nostru, imprimînd un curent pentru viitor. Ceĭ de față ştiŭ cîte sacrificiĭ trebuesc făcute pentru a susține o gazetă. Un fost ministru, ce a avut un jurnal, 'mĭ spunea într'o zi, că a cheltuit 40.000 leĭ şi în cele din urmă a trebuit să închidă . . . baraca !

Gazeta nóstră să susține şi se înbunătățeşte zilnic.

Bucureştiĭ numĕră peste *treĭ sute persóne* ce primesc revista architecților. Am redus preciurile pentru provincià. Ne gîndim la multe alte transformărĭ.

Pentru amintirea sărbătoriĭ de azi, ne am permis să vĕ prezintăm un *album* coprinzînd elemente din arta nóstră romînéscă. Nutrim speranța, că la cele-l'alte aniversărĭ vĕ vețĭ convinge de progresele săvîrşite, primind un album şi maĭ voluminos.

D. *Orĕscu,* „Cînd a zis romînul *voeşte şi veĭ putea,* bine a zis, iată proverbul, ce în tot-d'a-una trebue să ne serve de exemplu".

D. *Olănescu* „Este bine d-lor ca înainte de a ne despărți să ne spunem uniĭ altora o parte din dorințele nóstre.

D. architect Sterian făcea apel la mine, ca architecțiĭ să fie admişĭ pe un picior de egalitate ca şi ingineriĭ; nu voĭ să plec din mijlocul dv., fără a vă spune, că în noua lege a ministeruluĭ lucrărilor publice am coprins şi corpul technic al architecților. Proiectul de lege va fi presintat chiar în sesiunea asta. Iată expusă una din dorințele mele. In anul viitor cînd ne vom găsi aci, fie-care să ne dăm séma de cele făcute."

D. *Sterian* în numele colegilor mulțumeşte d-luĭ Olănescu şi ridică un toast în sănătatea d-sale. După acésta D. Olănescu se retrage.

D. *Cucu* declară că aparține Societățiĭ inginerilor şi aceluia a architecților „ce a bine-voit a'l admite ;" domnul ministru de lucrărĭ publice a plecat, decĭ pot să vorbesc maĭ liber, şi luînd frontispiciul albumuluĭ-*menu* ḑice : dv. aşa desemnațĭ pe inginer, pe brîncĭ ? (arată desemnul făcut de d. Georgescu.) Pe cînd pictoriĭ, sculptoriĭ, architecțiĭ se găsesc în situațiĭ agreabile, d-v. aşezațĭ inginerii pe brîncĭ. Ce-fel de egalitate e asta."

Cuvintele d-luĭ Cucu aduc veselia în adunare și se nasc o mulțime de dialogurĭ.

D. *Mincu*. „Unde sunt ingineri“ !

D. *Orĕscu*. D. Cucu se înșélă, desemnul înfățișéză un picher !

D. *Cucu*. „Sigur că acest frontispiciŭ va trece în *Analele Architectureĭ*, decĭ la .. nemurire“ !

D. *Socolescu* cere să fie întrebat d. Georgescu autorul desemnuluĭ, sigur că nicĭ n'a fost vorba de vre-o injuriă la adresa inginerilor.

D *Cucu*. „Atuncĭ îmĭ pare bine, sunt satisfăcut.“

D. *Georgescu* dă séma de frontispiciul d-sale; amintește descrierea Bucureștilor făcută de d. Orĕscu, pe cînd nu eraŭ de cît gropĭ descriere ce e atît de departe de timpurile de azĭ, cînd prefacerile Capitaleĭ sunt marĭ.

D-sa dorește „ca în tot-d'a-una să fim veselĭ și să prosperăm.“ Situațiunea nóstră să se schimbe; într'un cuvînt: „viitorul e al romînuluĭ.“

Termină închinînd în sănătatea acelora ce astă-dĭ înființéză Societatea artiștilor romînĭ.

D. *Ciocarlan* mulțumește d-lor Maimarolu și Cucu, ce 'iaŭ arătat simpatiă, atît d-sale cît și coleguluĭ Socolescu. Asigură pe comesenĭ, că 'șĭ va da silințile de a lupta și de aci înainte, ca să se stabiléscă un curent sănătos în ne număratele cestiunĭ de artă discutate în adunare și în *Analele Architectureĭ*. Inchină pentru membriĭ onorarĭ: d-niĭ Panu, Nicolae Ionescu, Olănescu și Esarcu.

D. *Panu* „Cuvintele d-luĭ Ciocarlan îmĭ daŭ de vorbit. Cred că e de prisos a vă maĭ spune, că în senat voĭ susține cauza dv. după cum am susținut'o în cameră și în ziarul *Lupta*, ce în tot-d'a-una v'a deschis colónele.

Nu toțĭ străiniĭ aŭ lăsat plăcute suvenire ca d. Wallot după cum a zis d. Socolescu.

Multe s'a spus de archirecțiĭ romînĭ, a fost și este un fel de neîncredere pentru acéstă ramură.“

D. Panu enumeră la cîte cerințĭ trebue să răspundă arta architectuluĭ „arta cea maĭ dificilă cea maĭ complicată“ póte că nu maĭ acestor greutățĭ se datoréză esitarea...

Orĭ-ce om are trebuință de casă, cu tóte acestea cîte cunoștințe artistice se cer pentru o lucrare de gust, estetică.

Architectul trebue să cunóscă hygiena, decorațiunea, ventilarea; el decide locul ce ocupă într'un edificiŭ sculptura și pictura, el întrunește artele frumosuluĭ și știința pozitivă, exactă, cea-ce nu are loc pentru vre-o altă ramură artistică.

Oameniĭ s'aŭ întrebat și se întrébă cum romînul póte face față la tóte acestea; nimenĭ însă nu 'șĭ dă séma de cea-ce póte romînul, el a luptat și în tot-d'a-una a învins, ignoranțiĭ vor deschide ochiĭ și vor vedea efectele surprinzătóre.

D. Panu bea în sănătatea architecților romînĭ în care are deplină încredere, d-sa e asigurat că tóte monumentele: senat, cameră, palat de justiție, poște și telegraf, etc. vor fi ridicate de dînșiĭ. Architecțiĭ romînĭ vor cîștiga în fața opiniĭ publice și vor propăși.

D. *Orĕscu*. „D. Panu m'a pus în extaz, atît de bine a conceput rolul architectuluĭ, datoriile la cari e chemat să rĕspundă. Sculptorul, pictorul imitéză natura în tot ce are maĭ frumos.

Architectul nu este óre artist? da; fără dînsul unde și-ar expune pictorul saŭ sculptorul lucrarea sa.

Architectul creéză, el nu are model în natură.

Sfîrșește urînd sănătatea d-luĭ Panu.

D. *Cucu*. „Architecțiĭ sunt cavaleriĭ ce daŭ brațul picturiĭ și sculpturiĭ în salonul veseliĭ. In sănătatea lor.“

D. *Orĕscu*. „Doresc ca architecțiĭ să trăiască în înfrățire, critica să fie severă, însă dréptă.“

D. *Mincu*. „Trăiască președintele nostru“.

D. *Sterian*. „Am rĕmas și eŭ în extaz de cuvintele d-luĭ Panu, ascultîndu-'l mi-am amintit cu plăcere de d. Taine, profesorul meŭ de la școla de Bele-arte din Paris“.

Dacă suntem lăsațĭ indiferențĭ ca romînĭ, să nu uităm că unul din ceĭ rarĭ, ce ne-aŭ cunoscut este d. Panu.

Ridic acest toast în sănătatea d-luĭ Panu, ca estetic.

Urez ca toțĭ romîniĭ să aibă iubirea d-sale pentru cunoștințele estetice. Incă odată în sănătatea d-luĭ Panu.

D. *Mincu* ridică un toast d-luĭ Beniș, ale căruĭ lucrărĭ are plăcere a le cunóște.

D. *Georgescu*. „Un singur cuvînt. Societatea nóstră să întrunește rar de tot“. D-sa dorește ca să se cimenteze frăția, ședințele avînd loc de 3—4 orĭ pe lună.

D. *Cucu*. Un glumeț se întreba. Ce e banchetul de architecțĭ, distrugere saŭ construcție? Construcția camaraderiĭ și frățiĭ.

D. *Săvulescu*. „Vĕd aci în *album* (albumul serbăriĭ) desemnul curțiĭ de Argeș. In sănătatea celuĭ ce a dat gravura catedraleĭ *așa cum se găsea înainte de restaurare*“.

D. *Orĕscu*. „Sunt maĭ bine de 30 de anĭ, de cînd s'a copiat fidel curtea de Argeș, de către o comisiune din Viena; lucrarea săvîrșită după restaurare este *o caricatură, o distrugere a acestuĭ monument strălucit*“.

Franceziĭ ce aŭ venit (d. de Baudot) aŭ luat 10.000 leĭ și aŭ dat un devis de restaurare pentru 220 000 leĭ. Ceĭ 10.000 leĭ bine aŭ fost datĭ, căcĭ s'a expus modul cum trebue făcută lucrarea, *fără a adăoga nimic*. De la 220.000 leĭ cheltuelile s'aŭ ridicat la *un milion două sute miĭ*; doĭ anĭ eraŭ destui și s'aŭ întrebuințat *doui-spre-zece*. S'aŭ făcut adăogărĭ înutile numaĭ și numaĭ cu scop de a tărăgăni lucrarea și a spori cheltuelile.

Ceea-ce erea grațios — după cum arată desemnul — erea acoperișul cu linia luĭ frumósă. Linia a dispărut. Am cercetat lucrările în execuțiune *tóte cele constatate aŭ fost puse la dosar*.

Pentru o asemenea stare de lucrurĭ nu e de făcut alt, de cît perseveranță.

D. *Socolescu*. „De cîte orĭ ne-am adunat în Comitet, ne-am pus întrebarea, unde am putea avea un loc pentru întrunirile Adunăreĭ. Președintele nostru are cîte-va legăturĭ cu Societatea de construcțiĭ, de asemenea aveaŭ ca membru chiar pe directorul asteĭ Societățĭ; ne adresăm amîndorora și 'ĭ rugăm să ne dea un local provizoriŭ; ce-va maĭ convenabil, unde să ne putem aduna.“

D. *Orĕscu* „Din parte'mĭ voi face tóte demersurile, nu-'mĭ stă însă prin putință de a impune direcțiĭ nimic.

D. *Cucu* declară, venerabiluluĭ vice-președinte al Societățeĭ de construcțiĭ, președinte în acelaș timp al Societățiĭ architecților, nu i se póte pune vre-un obstacol.

Architecțiĭ vor fi tot d'a-una bine primițĭ și localul din palatul Nifon este la dispozițiunea lor.

Adunarea mulțumește d-lor Orĕscu și Cucu.

Inainte de a se despărți, membriĭ Societățiĭ, nu aŭ putut trece cu vederea, că sămînța înființăriĭ acesteĭ Adunărĭ a fost aruncată de d. architect Wallot; prin urmare s'a luat frumósa deciziune de a i se trimite imediat o telegramă la Berlin, în coprinderea următóre:

Societatea Architecților Romînĭ, adunată în primul banchet aniversar al fundăriĭ ieĭ, trimite coleguluĭ lor, membru onorar Wallot, o strîngere de mînă cordială.

Eraŭ orele 11 trecute, cînd a luat sfîrșit astă serbare, în care nu a domnit de cît veselia. Ceĭ-ce aŭ luat parte îșĭ vor aduce cu plăcere aminte de dînsa și o dovadă maĭ mult, căcĭ cu toțiĭ și-aŭ dat întâlnire pentru anul viitor, urîndu'șĭ unul altuia deplină sănătate.

Şedinţa comitetuluĭ din 3 Martie 1892.

Preşedinţa d-luĭ Săvulescu ca maĭ în vîrstă printre membri presenţĭ.

Comitetul e convocat de urgenţă, de óre-ce în parlament s'a înaintat un proiect de lege relativ la monumentele istorice.

Acest proiect de lege, lasă de dorit în câte-va punte de detaliŭ, cea-ce a făcut, ca chiar unul din miniştri să 'l retragă din secţiile Senatuluĭ, cu promisiunea de a aduce un altul şi cît maĭ în grabă, căcĭ monumentele nóstre, multe, puţine cîte maĭ sînt, dispar pe fie-ce ḑi, din cauza lipseĭ de control şi a neînsemnatuluĭ interes ce li se pórtă.

Comitetul crede de cuviinţă să redacteze un proiect de lege şi să'l supună votuluĭ adunărilor legiuitóre, rămîind ca la cea d'întîĭ şedinţă a societăţiĭ să se comunice deciziunea acésta.

Proiectul va purta titlul de *Proiect de lege pentru conservarea monumentelor istorice şi obiectelor de artă.*

Şedinţa comitetuluĭ din 9 Martie 1892

Preşedenţia d-luĭ Orĕscu.

Se comunică demisiunea din comitet a d-luĭ Maimarolu, care încheiînd contract pentru planurile şi directiunea palatuluĭ Camereĭ, plécă în streinătate. Comitetul decide a prezinta societăţeĭ la cea d'întîiŭ adunare, hotărîrea d-luĭ Maimarolu.

D. *Săvulescu* face cunoscut că d. architect Sterian, dăruieşte societăţiĭ 3000 (treĭ miĭ) leĭ, pentru a întîmpina primele cheltuelĭ cu deschiderea uneĭ şcóle de architectură.

D. *Orsĕcu* întrébă, cum se vor recruta eleviĭ nouluĭ învĕţămînt.

D-sa aminteşte, că s'a deschis odinióră o şcólă de architectură; din nenorocire auditoriĭ nu aveaŭ de cît cunoştinţe cu totul reduse.

D. *Beniş tatăl*, complecteză spusele d-luĭ Orĕscu. D-sa a fost chiar unul din profesorĭ. Şcóla abia a durat un an saŭ un an şi jumĕtate şi s'a închis.

D. *Socolescu* e de opiniune ca înfiinţarea şi programul şcóleĭ să fie maĭ întîĭ bine chibzuit şi lămurit în comitet fără ca să se dea loc la multe discuţiunĭ în societate.

D. *Sterian*, deputatul Bacăuluĭ, membru al Societăţiĭ, vine şi ia parte la şedinţă în urma invitaţiuniĭ ce i s'a făcut de comitet.

Se alcătueşte un proect de Statut al şcóleĭ de architectură, proect cu totul restrîns, în coprinsul următor:

ŞCÓLA DE ARCHITECTURA A ARCHITECŢILOR ROMÎNĬ

Capitolul I

Scopul şcóleĭ

Art. 1. — Se înfiinţéză în Bucureşti o şcólă specială care va purta numele de *„Şcóla de Architectură a Societăţiĭ architecţilor Romînĭ.*

Art. 2. — Scopul aceşteĭ şcóle este de a forma *supraveghetorĭ de lucrărĭ, asistenţĭ şi architecţĭ.*

Tot de o dată, dependinte de acéstă şcólă se va face şi cursurĭ anume pentru meşteşugarĭ în ale clădirilor ce ar dori să se perfecţioneze în arta lor.

Art. 3. — Intru realisarea acestuĭ scop, şcóla va avea un local al sĕŭ propriŭ pentru studiele teoretice şi practice, o bibliotecă şi un musĕŭ special.

Capitolul II

Conducerea adm. şi a învĕţămîntuluĭ şcóleĭ

Art. 4. — Şcóla în complectul eĭ va fi condusă de un comitet administrativ compus din:

Preşedintele societăţiĭ architecţilor,
Directorul şcóleĭ;
Directorul studiilor;
Sub-directorul administrativ şi de studiĭ;
Secretarul-bibliotecar.

Art. 5 — Partea învĕţămêntuluĭ va fi sub conducerea comitetuluĭ de maĭ sus împreună cu complectul profesorilor şcóleĭ ce constitue consiliul profesoral.

Art. 6. — Invĕţămêntul teoretic şi practic, va fi profesat de membriĭ societăţiĭ architecţilor romînĭ.

Art. 7. — De o cam dată va fi retribuit numaĭ personalul de serviciŭ, remînînd ca maĭ târziŭ, cînd mijlócele vor permite, să se aviseze şi la retribuirea celuĭ-l'alt personal de administraţie saŭ învĕţămînt.

Art. 8. — Preşedintele societăţiĭ are de drept autoritatea superióră a şcóleĭ şi represintă societatea în administrarea şi conducerea eĭ.

Art. 9. — Comitetul administrativ şi consiliul profesoral se formează din membriĭ societăţiĭ carĭ vor dori a'şĭ lua această sarcină.

Art. 10. — Comitetul de administraţie — afară de preşedinte, — se va alege de către membri societăţiĭ ce s'aŭ oferit pentru şcólă.

Capitolul III

Disposiţiĭ generale

Art. 11. — Şcóla va putea îmbrăţişa, maĭ tirḑiŭ şi învĕţămêntul altor arte ce sunt în legătură cu arta architectuluĭ.

Art. 12. — Printr'un regulament, elaborat de comitetul administrativ şi consiliul profesoral al şcóleĭ, se va hotărî amănuntele şi procedeul de urmat pentru realisarea scopuluĭ şcóleĭ.

In privinţa şcóleĭ de adulţĭ, dd. *Beniş* şi *Orĕscu* amintesc, că în Germania şcólele de adulţĭ sunt deschise numaĭ în sările de iarnă.

Se deschide discuţiune relativ la secretarul şcóleĭ dacă trebue saŭ nu să fie retribuit, fie sub chip de diurnă saŭ de spese de transport.

D. *Sterian* opinéză, ca să nu se specifice totul în Statute, cele maĭ multe puncte — punctele de detaliĭ — să fie lămurite în regulament.

D. *Mandrea* doreşte să se specifice în Statut, că funcţia de Secretar e retribuită, de asemenea ca eleviĭ se fie admişĭ cu plată lunară

D. *Săvulescu* este şi d-sa de opiniune să se defigă cel puţin plata speselor de transport Secretaruluĭ.

D. *Socolescu* nu e de opiniune să se introducă în Statut, că Secretarul va primi vre-o retribuţiune ci să se lase la facultatea Societăţiĭ, ca în urmă să ia orĭ-ce decisiune în astă privinţă.

D. *Sterian* insistă, ca Adunarea să facă tot ce 'ĭ stă prin putinţă şi să deschidă o şcólă, ca să se pótă aduce cît de curînd înaintea Camereĭ, cererea de recunóştere ca persónă morală şi juridică a Societăţiĭ nóstre.

In urma întrebăriĭ d-luĭ *Ciocarlan*, d. *Sterian* afirmă că face donaţiune 3.000 leĭ pentru înfiinţarea şcóleĭ.

Comitetul 'ĭ adreséză mulţumirĭ. Donaţiunea va fi adusă la cunoştinţa Societăţiĭ în prima întrunire.

Şedinţa adunăriĭ ordinare din $^{12}/_{24}$ Martie 1892.

In localul Societăţiĭ de Construcţiunĭ, palatul Nifon.

Presenţĭ 15 d-nĭ membri.

De óre-ce lipsesc preşedintele şi vice-preşedintele Societăţiĭ, d. *Pompilian*, cel maĭ în vîrstă dintre membri prezintă adunarea.

Ordinea zileĭ:

1) Votare de nouĭ membri,
2) Cestiunea şcóleĭ de architectură,
3) Organizarea corpuluĭ de architecţĭ.

Inainte de a intra în ordinea zileĭ, Secretarul face următórele comunicărĭ şi propunerĭ:

1) Să se aducă mulţumirĭ d-luĭ Cucu, directorul Societăţiĭ de Construcţiĭ, care a bine-voit să pună la dispoziţiunea Adunăriĭ localul sĕŭ pentru întrunirile nóstre.

D. *Socolescu* propune să se trămită două adrese: una, Primăriĭ unde ni s'a dat pînă astă-ḑĭ cu multă bună-voinţă, sala serviciuluĭ clădirilor pentru adunărĭ şi o a doua, Societăţiĭ de Construcţiĭ, unde ni se dă ospitalitate, pînă ce vom avea un local propriŭ.

D. *Cucu* se uneşte cu dorinţa d-luĭ Socolescu în ceea-ce priveşte Primăria, cît pentru Societatea de Construcţiĭ e inutil, d-sa ia act de deciziunea adunăriĭ.

D. *Socolescu* rógă pe d. Cucu să adreseze consiliuluĭ aceşteĭ Societăţĭ mulţumirĭ.

2) Să se transmită, printr'o adresă, recunoscinţa Societăţiĭ Architecţilor, d-luĭ Sterian, care dărueşte treĭ miĭ (3.000) leĭ pentru întîmpinarea întîilor cheltuelĭ necesitate cu deschiderea uneĭ şcóle de architectură.

D. *Sterian*, în aplauzele adunării, declară că 'şi va da în tot-d'a-una obolul pentru a face să propăşéscă Societatea; d-sa e în ajun de a obţine şi alte mijlóce de aiurea, ast-fel domnul deputat Holban dărueşte o mie leĭ pentru şcólă (aplause); d-sa adaogă că maĭ mulţĭ membri aĭ adunăriĭ legiuitóre vin în ajutor, dacă Societatea deschide un învĕţămînt pentru architectură.

3) Se comunică demisiunea din comitet a d luĭ Maimarolu:

„*Domnule Preşedinte,*

In urma însărcinăriĭ ce am primit de a clădi palatu Cameriĭ deputaţilor, trebuind să plec în streinătate, nu voĭ putea lua parte la lucrările comitetuluĭ Societăţiĭ, din care am onóre a mĕ prenumĕra încă.

Dorind, ca activitatea comitetuluĭ, să nu sufere prin împuţinarea membrilor sĕĭ, maĭ cu sémă acum, cînd 'ĭ se cere să lucreze în multe şi importante chestiunĭ, privitóre la viitorul şi progresul Societăţiĭ nóstre, cred de a mea datorie, a vĕ ruga să bine-voiţĭ a interveni pe lingă colegiĭ noştri, spre a accepta demisiunea mea din comitet, rĕmînd ca şi pînă acum un membru devotat şi susţiitor al intereselor Societăţiĭ în orĭ-ce imprejurărĭ.

Primiţĭ vĕ rog, domnule preşedinte, expresiunea devotamentuluĭ şi respectuluĭ ce vĕ păstrez.

D. Maimarolu.

D. Maimarolu trebuind să se absenteze pentru maĭ mult timp şi chiar fiind plecat în streinătate, i se primeşte demisiunea.

4) Se dă citire telegrameĭ din Berlin a architectuluĭ Parlamentuluĭ d. Wallot, către Preşedintele Societăţiĭ, rĕspuns la depeşa trimisă în séra banchetuluĭ.

„Mulţumesc din inimă amicilor romînĭ, pentru distinsa onóre ce mi-aŭ făcut, prin alegerea mea ca membru de onóre; vĕ rog a transmite salutările mele cordiale Societăţiĭ. Rămîn al d-vóstră devotat, Paul Wallot".

5) Se dă citire următóreĭ adrese:

„D-sale domnuluĭ Preşedinte al Societăţiĭ Architecţilor Romînĭ.

Domnule Preşedinte,

Cite-va sĕptămînĭ după formarea Societăţiĭ ce presidaţĭ, *o causă cu totul particulară*, m'a obligat a vĕ ruga, prin scris, ca să mĕ consideraţĭ retras din sînul Societăţiĭ.

De atuncĭ dar, mĕ socotesc scos din lista asociaţilor, cu tóte acestea mĕ vĕd invitat a lua parte la întrunirĭ.

Deciziunea mea fiind definitivă, vĕ rog din noŭ, domnule Preşedinte, să bine-voiţĭ a comunica confraţilor meĭ, regretele mele de a nu maĭ putea lua parte la nicĭ o întrunire *pentru motivele arĕtate maĭ sus*.

Primiţĭ, vĕ rog, domnule Preşedinte, încredinţarea înalteĭ mele consideraţiunĭ ce vĕ conserv.

F. G. Muntureanu".

Se ia act.

6) Cincĭ domnĭ membri neachitînd nicĭ taxele de intrare, nicĭ cotizaţiunile, de şi li s'aŭ pus în vedere prin adrese anumite art. 25 din Statute, adunarea e invitată să decidă ce e de făcut.

D. *Mandrea* cere aplicarea Statutelor.

D. *Pop. Paşcanu* propune a să trămite o *ultimă* adresă.

Societatea decide să se considere aceĭ membriĭ ca excluşĭ.

7) Se aduce la cunoştinţa adunăriĭ, că lista de experţĭ pe lîngă autorităţile judiciare trebuind să fie încheiată, membriĭ ce voesc să fie înscrişĭ sunt invitaţĭ a trămite rĕspunsul la adresa ce li s'aŭ făcut.

D. *Socolescu* esplică datoria ce 'şĭ ia membrul ales expert; el nu póte refusa nicĭ o delegaţiune ce'ĭ va fi dată.

D. *Mincu* găseşte procedarea nedréptă. Nu crede că pe dată ce cine-va e pe listă, trebue să se lege a lua parte la orĭ-ce expertiză.

D. *Xenopolu* e de acord, în ceea-ce priveşte maĭ cu sémă casul expertuluĭ chemat în provincie.

D. *Pompilian* crede că se discută în zadar, nu e vorba de cît de formarea uneĭ liste şi nimic maĭ mult.

D. *Mincu* doreşte ca Societatea să lucreze şi să apere pe orĭ şi cine. chiar nefăcînd parte din sînul eĭ.

D. *Socolescu* e contra acesteĭ părerĭ.

D. *Cucu* opinéză pentru sfîrşirea discuţiuniĭ. Totul să se resume la alcătuirea uneĭ liste de experţĭ; cît pentru anganjamentul de a face orĭ-ce expertiză, crede că nicĭ nu maĭ trebue să vorbim, de óre-ce el nu póte duce la un resultat satisfăcător. Trimiterea în provincie, se ştie, că nu depinde de cît de remunerare.

D. *Mandrea* cere punerea la vot a propuneriĭ d-luĭ Cucu: formarea listeĭ, fără nicĭ un anganjament.

Adunarea aprobă.

Societatea propune, să se procédă la despoerea scrutinuluĭ, pentru membriĭ nouĭ sunt aleşĭ.

Conform art. 5 din statute se deschid plicurile în numĕr de 18

Cu unanimitate de voturĭ sunt aleşĭ:

Membriĭ societarĭ:

1. Domnul *Toma Dobrescu,*
2. „ *D. Mitachi,*
3. „ *P. Vojen.*

Membriĭ asociaţĭ:

1. Domnul *Gr. Poenaru,*
2. „ *G. Rosnovanu,*
3. „ *V. Argeşeanu,*
4. „ *P. Cosăceanu.*

Demisiunea din comitet a d-luĭ Maimarolu fiind primită, adunarea decide ca imediat să se procédă la o nouă alegere.

D. *Sterian* este ales cu unanimitate. D-sa mulţumeşte Societăţiĭ de încrederea ce i se acordă.

8) Se aduce la cunoştinţa Adunăriĭ, că comitetul în faţa proectuluĭ de lege, relativ la clădirile şi obiectele istorice, ce s'a presintat Senatuluĭ, de urgenţă a redactat un contra-proect, în 25 articole.

Contra-Proectul de lege a fost înaintat ministruluĭ de culte însoţit de o adresă—aceeaşi ce acum doĭ anĭ a fost trămisă primuluĭ ministru, în scop de protestare, contra lucrărilor de restaurărĭ a vechilor clădirĭ.

Adunarea aprobă procedarea comitetuluĭ.

D. *Sterian*, esplică necesitatea în care a fost pus comitetul de a redacta grabnic proectul sĕŭ de lege; d-sa speră că va fi susţinut în cameră de óre-ce e superior celuĭ ce a fost alcătuit şi presintat Senatuluĭ. Procedînd ast-fel Societatea se afirmă, dovedeşte că se interesézá de resturile artistice şi istorice ale ţĕriĭ.

D-sa dă citire lucrăriĭ comitetuluĭ.

Asupra art 3 se deschide discuţiunea.

Se admite complectarea cerută de d. *Mincu*:

„Dacă imobilul e prea deteriorat, *ast-fel ca să nu maĭ fie interes a se restaura*, i se va face numaĭ lucrările necesariĭ, spre conservarea sa, aşa cum va fi în momentul clasăriĭ".

In privinţa alineatuluĭ 4 din acelaş articol: „Exproprierea pentru caz de utilitate publică a unuĭ imobil clasat, nu póte avea loc în nicĭ un caz;" se admite modificarea cerută de D. *Cucu*..." nu póte avea loc, *de cît într'un cas cu totul excepţional şi acésta numaĭ cu avisul comisiuniĭ prevĕzută la art. 9 din astă lege*".

Art. 11 prevedea ca membriĭ comisiuneĭ să fie aleşĭ printre romîniĭ cu *domiciliu în capitală*; adunarea decide ca să se suprime ultimele două cuvinte.

La art. 17 d *Mincu* cere înlocuirea cuvîntuluĭ *album*...

D. *Ciocarlan* propune să se înlocuéscă cu cuvîntul *colecţiune.*

Se admite.

Asupra art. 21 d. *Mincu* şi *Cucu* cere, că în lege să se prevadă că comisiunea nu execută, ci dă delegaţiune pentru lucrărĭ.

Adunarea decide ca paragraful 2 din ăst art. să fie ast-fel alcătuit:

„Cu *examinarea* (în loc de întocmirea) proectelor şi deviselor de restaurărĭ, reparaţiunĭ saŭ conservărĭ de monumente saŭ obiecte de artă *ale Statuluĭ, judeţelor, comunelor saŭ stabilimentelor publice.*

Se suprimă paragraful 3.

E admisă propunerea d-lor Cucu şi Mincu de a adăoga un noŭ articol: „*Este interzis membrilor comisiuniĭ de a întocmi proecte saŭ a esecuta lucrărĭ de restaurare, întru cît vor funcţiona ca atarĭ.*" D. *Cucu* doreşte, ca să nu se înfiinţeze vre-un biuroŭ de Architectură pe lîngă comisia de monumente istorice.

Terminîndu-se discuţiunea, d. *Sterian*, mulţumeşte adunăriĭ şi declară, că va ţine sémă de îndreptările făcute proectuluĭ, în ziua cînd cestiunea va fi adusă în faţa adunăreĭ legiuitóre.

A doua cestiune la ordinea zileĭ:

Şcóla de Architectură.

D. *Sterian* luînd cuvîntul dă lămurirĭ adunăriĭ, că de la în-

ființarea școleĭ, depinde dreptul de recunóștere a Societățeĭ de către corpurile legislative.

D. *Socolescu* dă citire proectuluĭ de Statut al înființăreĭ școleĭ, redactat de Comitet.

D. *Stravolca* și *Mincu* întrébă dacă viitórea școlă va fi gratuită.

Societatea admite înființarea școleĭ ca fiind fórte necesară, cursurile vor fi gratuite.

In cea-ce privește programa d-niĭ *Mincu* și *Cucu* cer ca ele să fie discutată în Societate.

D. *Socolescu* găsește cu totul greșită astă procedare. Dacă regulamentele și programele vor fi aduse în desbaterea adunăriĭ, se va perde timpul în convorbirĭ sterile.

D. *Mandrea* cere numirea uneĭ comisiĭ pentru redactarea programuluĭ.

D. *Sterian* rógă Adunarea să nu peardă timpul și să înființeze școla cît maĭ curînd.

D. *Mincu* opinéză pentru stabilirea unuĭ program.

D. *Săvulescu* propune ca comitetuluĭ Societățiĭ să i se lase sarcina programuluĭ.

D *Mincu* cere ca viitoriĭ elevĭ să fie fixațĭ asupra îndatoririlor lor.

D. *Pop. Pașcanu* întrébă, dacă Adunarea admite proectul-Statut ce s'a citit de d. Socolescu.

Societatea consultată de d. *Pompilian*, președintele, primește proectul-Statut al școleĭ

D. *Nedelescu* e contra formăreĭ programuluĭ de către corpul profesoral, cere ca el să fiă făcut și discutat în adunare.

D. *Cucu* găsește greșită propunerea ca profesoriĭ să formeze programa. Școla fiind a Societățiĭ, ea singură trebue să se ocupe cu alcătuirea regulamentelor și programelor de studiĭ.

D *Săvulescu* face o a doua propunere: comitetul împreună cu douĭ membriĭ, d-niĭ Cucu și Mincu să redacteze programa.

D. *Cucu* e de opiniune ca numaĭ comitetul să aibă acéstă îndatorire, o dată programa alcătuită, Societatea să discute asupra ieĭ, aducînd tóte îndreptările ce va crede de cuviință.

D. *Mincu* dorește ca la început școla să fiă în totul elementară.

D. *Stravolca* și *Sterian* vorbesc în sensul d-luĭ Mincu : un program pentru cursurĭ elementare

Propunerea ultimă a d-luĭ *Săvulescu* pusă la vot s'a admis.

La orele 12½ nóptea ședința e ridicată.

Ședința Comitetuluĭ din 15 Martie 1892.

Președenția d-luĭ Orĕscu.

La ordinea ḑileĭ fiind cestiunea înființăreĭ Școleĭ, ia parte la ședință și d-nu Cucu, conform votuluĭ adunăreĭ ordinare din 12 Martie 1892.

Se dă sémă de decisiunea din ultima ședință a Societățeĭ relativă la alcătuirea uneĭ programe pentru Școla de Architectură. Programul va fi întocmit de Comitetul Societățiĭ pe lîngă care s'aŭ adăogat și douĭ membriĭ suplimentarĭ d. Cucu și Mincu.

D. *Socolescu,* crede defectuoasă astă decisune, de óre-ce se vor deschide discuțiunĭ nesfîrșite; dar în fine, dacă acésta e dorința Societățeĭ, n'avem de cît să ne supunem cu totiĭ. D-sa a fost și este de altă opiniune : deschiderea școleĭ fără un program amănunțit și acésta pentru cuvîntul că înființarea trebue imediată, programul o repetă, cere discuțiunĭ decĭ tărăgănire nefolositóre, perdere de timp.

Dacă e vorba să alcătuim un program, sĕ'l limităm numaĭ școleĭ supraveghetorilor de lucrărĭ de construcția. D-sa termină cerând urgența.

D. *Cucu* găsește, că d. Socolescu a lăsat să se înțeleagă, că decisiunea luată de Societate ar fi un fel de lovitură dată Comitetuluĭ. D-sa să înșală. Adunarea a crezut, că deschiderea uneĭ școle este ce-va fórte serios și n'ar fi fost bine să se porcédă fără a fi hotărît ce-va scris pe hîrtie—*trăsurile generale* cel puțin pentru viitoriĭ elevĭ. Școlariĭ, trebue să aibă sub ochiĭ lor dinainte cunoștință de studiile ce vor fi chemațĭ să învețe; ceva maĭ mult, programul ar țărmuri rîvna acelora ce vor să deschidă cursurĭ maĭ întinse, maĭ largĭ.

Se unește cu d. Socolescu pentru schițarea unuĭ program în cîte-va punte, neamĕnunțite.

D. *Mandrea,* crede că orĭ-ce discuție e inutilă. Să urmăm votul Societățeĭ, procedînd la formarea programuluĭ.

D. *Orĕscu* amintește, că de la înființarea Școleĭ depinde recunóșterea de utilitate publică a Societățiĭ.

Comitetul decide alcătuirea unuĭ program, fără multe amănunte.

D. *Cucu,* opiniază că Școla să aibă cincĭ anĭ de cursurĭ :

Anul I, pentru palierĭ,
Anul II, pentru conductorĭ, și
Aniĭ viitorĭ pentru studiĭ superióre.

D. *Mandrea* crede că cursurĭ înființate pentru cincĭ anĭ sunt prea mult. D-sa cere treĭ anĭ, școlă limitată la simpliĭ maestriĭ-constructorĭ. Cursurile superióre ar întîmpina o mulțime de dificultățĭ.

In Germania, continuă d-sa, există asemenea scóle de maĭ bine de 40 de anĭ, ele aŭ produs și produc bunĭ maeștriĭ constructorĭ de lucrărĭ.

D-sa expune programele din Germania. Vara eleviĭ sunt ocupațĭ pe șantiere.

Ca studiĭ teoretice sunt următórele.

Aunl I	**Anul II**	**Anul III**
1) Despre materiale și modul de a construi,	1) Despre construcț.,	1) Construcția cu fier,
2) Aritmetica,	2) Construcția în cărămidă și piatră,	2) Deviz, măsurătorĭ,
3) Geometria,	3) Construcția în lemn, dulgheriă,	3) Ornam. după gips,
4) Desemn de Architectură,	4) Aritmetica,	4) Incălzitul și ventilația,
5) Desemn de Ornamente,	5) Mecanica,	5) Proecte de Construc.,
6) Proecțiunea.	6) Desemn de Architectură,	6) Algebra,
	7) Desemn de Ornamente,	7) Mecanica,
	8) Proecte de Construc.,	8) Tăerea pietrilor,
	9) Umbre.	9) Nivelare, măsurătóre pe teren.
		10) Perspectiva.
		11) Istoria Architecturiĭ.

D. *Cucu* pune întrebarea dacă școla forméză Architecțĭ saŭ numaĭ conductorĭ de clădirĭ.

D. *Orĕscu* cere adoptarea programuluĭ, citit de d. Mandrea, ca bază, cu perspectiva, bine înțeles, de a putea forma o școlă de cursurĭ superióre.

D. *Cucu* dă ca exemplu școlele nóstre de Agricultură, și de Arte și Meseriĭ, școle ce nu daŭ de cît candidațĭ pentru funcțiunĭ publice. Ele fiind puse pe un picior fórte pretențios, cu programe împănate de cursurĭ, nu aŭ dat și nu daŭ nicĭ mijlóce bune de existență. „Din școla nóstră nu trebue să iasă *înfumurațĭ*, ci ómenĭ cu cunoștințe solide și trebuincióse."

D-sa a avut ocaziune să vadă absolvențĭ aĭ școleĭ Constructorilor romînĭ, ce n'aveaŭ de cît studiĭ cu totul superficiale.

D. *Cucu,* cere școla cu douĕ ramurĭ ;

1) Supraveghetorĭ de lucrărĭ;
2) Conductorĭ.

Program cu studiĭ primordiale ce conduc la cursurĭ detailate de Architectură, cunoștințe de îmbinăturĭ, mortariĭ, șarpante, arcurĭ, etc., iată cea-ce trebue.

Repetă „să nu scótem ómenĭ declasațĭ".

D. *Sterian* crede că cele zise de d. Cucu sunt fórte bune, dar să nu se confunde, nu scólă de construcția, ci tot scólă de Architectură să se numéscă. Să se încépă cu supraveghetorĭ și conductorĭ. treptat-treptat se pot înființa cursurĭ. Propune patru anĭ de școlă și admitere de elevĭ cu patru clase de gimnaziŭ.

D. *Mandrea* e de opiniune, că cu programul d-sale pot fi priimițĭ elevĭ, chiar cu clasele primare numaĭ. Cere detaliarea cursurilor numaĭ pentru anul I.

D. *Sterian* opinéză, ca să se dea treĭ anĭ pentru supraveghetorĭ și conductorĭ.

D. *Socolescu* nu vede lucrurile în felul acesta.

Un absolvent al claselor primare, saŭ chiar a celor patru gimnaziale, nu póte ajunge să fie Architect.

Diviziunile ce se admit pentru școlă trebue sa aibă consistență. Unuĭ supraveghetor de lucrătorĭ trebue să i se dea cunoștințele necesariĭ pentru ramura ce a îmbrățișat, să nu fie însă împins la studiĭ superióre, de óre-ce nu e pregătit.

Cere *treĭ secțiunĭ separate :*

1) Supraveghetorĭ,
2) Conductorĭ,
3) Architecțĭ.

In resumat : „cel ce vine cu puține cunoștințe, puține cunoștințe i se daŭ și vice-versa".

Noĭ diferim chiar de la basă, zice d-sa.

Cere să se procédă serios, cu băgare de sémă; aşa împărţirea pe termenĭ de anĭ, atîţia pentru o meserie nu o găseşte folositóre; d-sa declară, că procedînd ast-fel temeiul nu e bine pus căcĭ elevul trebue să probeze că cunóşte meseria iar nu că a urmat un număr de anĭ la şcólă.

D. *Sterian* expune opiniunea d-sale de a înfiinţa şcóla de sus, iar nu de jos.

D. *Orĕscu*. Să ne coborîm la realitate. Suntem fără fondurĭ. Să începem de jos şi să nu afişăm o şcólă pe un picior înalt.

D. *Cucu* e şi d-sa de opiniune că instrucţia merge de sus. Intîĭ se instruesc clasele superióre ale societăţeĭ; la început cel bogat şi tîrziŭ, pe urmă ţăranul, pentru cuvîntul că la avut, instrucţia e maĭ accesibilă. Iată cursul firesc al lucrurilor şi în ăst punt numaĭ d-sa e de acord cu d. Sterian.

D. *Sterian* întrebă, dacă în 4-5-6 anĭ ar fi maĭ preţios a avea o sută de supraveghetorĭ saŭ zece architecţĭ.

D. *Cucu* e de o opiniune, că 10—20 conductorĭ pentru noĭ sunt maĭ folositorĭ de cît 2—3 architecţĭ. D-sa e pentru util.

D. *Orĕscu* expune cum de la Braşov şi Cernăuţĭ vin meşterĭ maĭ bunĭ de cît aĭ noştri.

D. *Sterian*, arată că sunt administraţiĭ comunale şi judeţene ce aŭ trebuinţă de architecţĭ.

Elevul intrat în şcólă dacă are talent, aptitudine, póte deveni architect, alt-fel rĕmâne simplu desemnator.

D-sa voeşte înfiinţarea uneĭ Şcóle de Architectură, iar nu de conductorĭ. Sĕ se înveţe alcătuirea de planurĭ, facerea de devizurĭ, mĕsurătorĭ. etc.

D. *Mandrea*. Noĭ nu putem înfiinţa Şcólă de Architectură, sĕ ne limităm la o şcólă practică.

D. *Sterian* spune, că după cum pentru literatură baza e limba grécă şi latină, pentru ştiinţă cifra, tot ast-fel pentru arte baza e desemnul.

D. *Orĕscu*. Infiinţînd şcólă de Architectură aveţĭ două pedicĭ: Cine vine la şcólă? Cu ce mijlóce o deschideţĭ?

D. *Socolescu*. Elevĭ vor fi maĭ mulţĭ chiar ca cît ne închipuim şi mijlóce se vor găsi.

D. *Sterian* lămureşte, că nicĭ peste şase lunĭ, nicĭ peste un an saŭ douĭ nu vom scóte Architecţĭ.

D. *Orĕscu* pune în vederea comitetuluĭ că la şcóla de Bele-Arte s'aŭ deschis cursurĭ de architectură, cu ajutorul guvernuluĭ, dar din lipsa elevilor totul s'a topit.

D. *Sterian*. Putem începe cu un program liniştit, avînd ca ţintă de a'l mări în viitor.

D. *Socolescu*. Gimnaziile se formézá cu clasa I, pe urmă a II, etc.

D. *Sterian*. Şcóla de inginerie a procedat treptat, formînd cursurĭ cu încetul.

D. *Orĕscu*. Cea d'întîiŭ şcólă de inginerie a fost deschisă de d-sa sub domnia luĭ Stirbey; s'a făcut publicaţiĭ şi aŭ venit elevĭ; de acolo aŭ eşit Lespezeanu, Peretz şi alţiĭ. In urmă a venit Lalanne. Eraŭ 30—40 elevĭ, cărora li se plăteaŭ şi burse lunare. Să afişăm deschiderea şcóleĭ de Architectură maĭ întîĭ şi cursurile le vom înfiinţa după trebuinţă, la timpul lor.

D. *Socolescu* e şi d-sa pentru opiniunea de a se procede treptat. Nu e însă bine a întocmi secţiunĭ pe anĭ ci pe cursurĭ. Cel ce are maĭ multe aptitudinĭ va merge maĭ repede.

D. *Beniş* e de aceaşĭ părere.

D. *Socolescu* cere un minimum de 4 clase gimnaziale pentru admisiune.

D. *Orĕscu*. Dacă se vor presinta cu patru primare?

D. *Socolescu*. Pentru aceia vom înfiinţa o secţie inferióră.

Se decide a se lua în discuţiune programul d-luĭ Mandrea.

D. *Mandrea* dă din noŭ citire cursurilor anuluĭ I.

D. *Orĕscu* voeşte ca redacţiunea să fie clară; cere ca să se încépă cu Geometria, Aritmetica, cunóşterea şi întrebuinţarea materialelor, etc. Tóte cunoştinţele să fie anume hotărîte pentru construcţie.

D. *Cucu* cere voie a da citire programuluĭ format de d-sa. Numeşte şcóla, *Şcólă practică pentru Construcţie şi Architectură*, divizată în patru ani.

In lunile Iunie, Iulie, August se vor face de elevĭ practică pe şantiere, iar restul anuluĭ, 9 lunĭ, socotite a 20 zile, cursurĭ teoretice.

D. *Socolescu* cere pentru studiĭ de la 1 Octombre—1 Maiŭ, restul practică la Construcţiunĭ.

D. *Cucu* urméză cu explicarea programuluĭ d-sale.

Forméză treĭ secţiunĭ împărţite în patru anĭ de studiŭ:

Anul I —Secţiunea I—supraveghetorĭ,
Anul I, II —Secţiunea II—conductorĭ,
Anul I–IV—Secţiunea III—architecţĭ.

D-sa împarte cele 9 lunĭ de studiŭ a 20 zile, în termen mijlociŭ de 6 ore pe zi; în total 1000 ore pe an.

Şcóla practică de Construcţiă şi Architectură

Iunie, Iulie, Agust (practică la construcţiunĭ)

Septembre—Maiŭ (cursurĭ la şcólă)

Admiterea:

Secţiunea I *(supraveghetor)*: 2 clase gimnasiale saŭ echivalente

Secţiunea II *(conductor)*: 4 clasele gimnaziale saŭ echivalente

Secţiunea III *(architect)*: liceul saŭ echivalente orĭ şcóla de conductorĭ de podurĭ şi şosele

Distribuţiunea cursurilor pe ore anual

	Secţiunea III Architect — Secţia II. Conductor — S. I. Suprav. ANUL I	ANUL II	ANUL III	ANUL IV
1. Aritmetica	100	100	—	—
2. Geometria elementară	100	50	—	—
3. Algebra	—	50	—	—
4. Geometria descriptivă şi aplicările eĭ	—	50	150	50
5. Caligrafia	100	150	—	—
6. Desemnul	200	150	150	150
7. Tecnologia materialelor de construcţiune	150	100	50	—
8. Resistenţa materialelor	—	50	50	50
9. Lemnăria	50	50	—	—
10. Petrăria	50	50	—	—
11. Ferăria	50	50	—	—
12. Construţia în lemn, piatră, cărăm., fer.	100	100	100	—
13. Architectura	—	50	400	600
14. Istoria arteĭ	—	—	—	100
15. Redactarea proectelor: mĕsurătorĭ, deviz caet, de sarcine	50	50	50	—
16. Contabilitatea clădirilor	50	30	25	—
17. Dreptul aplicat la clădirĭ	20	20	25	50
	1.000	1.000	1.000	1.000

Terminînd d. Cucu declară, că cu o repartiţiune maĭ bună crede că s'ar putea înfiinţa o şcólă practică şi specială în acelaşĭ timp.

D. *Socolescu* nu e pentru titlul de şcólă de construcţiă şi Architectură, ci simplu Architectură.

D. *Sterian* doreşte să nu se urmeze discuţiunĭ asupra numeluĭ.

D. *Socolescu* opinéză pentru împărţirea zileĭ în două: diminéţa cursurĭ, după ameazĭ desemn.

D. *Mandrea* vorbeşte contra.

D. *Orĕscu* observă că se intră din noŭ în detaliĭ. D-sa întrébă: titlul cum rĕmâne.

D. *Cucu*. Titlul e un program întreg. Cînd numim şcólă de architectură înfumurăm pe elevĭ; căcĭ vor crede că dacă aŭ studiat 1—2 anĭ aŭ devenit architecţĭ; nu, eĭ nu vor fi de cît numaĭ simpliĭ constructorĭ.

D. *Sterian* cere o admisiune de elevĭ cu 2—4 clase gimnasiale.

D. *Cucu* aminteşte că şcóla constructorilor nu produce nimic.

D-sa crede că subvenţia ce i-o dă Primăria, va veni la şcóla nóstră, dacă vom şti să înfiinţăm ce-va serios, durabil.

Primăria va preţui silinţile nóstre şi va căuta să ne ajute.

D-sa crede că programul ce a presintat póte fi admis ca schiţă.

D. *Sterian* aderă.

D. *Socolescu* menţine: ideia d-sale, să se specifice că cursurile vor fi obligator frequentate de elevĭ; distribuţiă pe anĭ să nu existe. Cînd cine-va e slab, trebue să urmeze cursurile pînă dă un examen bun.

D. *Cucu* se uneşte cu opinia d-luĭ Socolescu.

Orele fiind înaintate, comitetul rógă pe d. Cucu să revadă şi să complecteze programul ce a prezintat.

La ora $12\frac{1}{2}$ d. Orĕscu ridică şedinţa.

Secretarul Societăţiĭ Architecţilor.

STEFAN CIÓCARLAN

OPRITORI

ESECUTATE

in

GARA DE NORD

Scara 1/10 p.M.

Intocmit de Sefful de Secție

SECTIUNE LONGITUDINALĂ (a b)

